

Catalunya

Catalunya (occità: *Catalonha*) és un país constituït com a comunitat autònoma espanyola situat a la Mediterrània occidental. Se situa a la costa nord-est de la península Ibèrica i limita al nord amb Andorra, així com amb Occitània i la Catalunya Nord, a l'estat francès, a l'oest amb l'Aragó, al sud amb el País Valencià i a l'est amb el mar Mediterrani. Catalunya és la part més extensa del territori històric i cultural del Principat de Catalunya i és un dels territoris pertanyents a l'àmbit lingüístic dels Països Catalans.^[1] El novembre de 2023 tenia una població estimada de 8.005.784 habitants (segons l'IDESCAT).^[2]

El territori que actualment es coneix com a Catalunya va ser una possessió de l'Imperi Romà que va passar a mans dels gots i dels alans en el segle v. Els musulmans la van conquerir l'any 712, però en van ser expulsats de la riba nord del Llobregat a les darreries del mateix segle i el començament del següent amb el suport de Carlemany, llavors rei dels francs, qui va crear una sèrie de comtats fronterers per administrar-la.^{[3][4]} Amb el temps, els comtes francs van convertir Catalunya en un territori independent^[4] que es va confederar el 1137 amb la Corona d'Aragó,^[5] com que era una unió dinàstica cada país va conservar el seu poder polític i administratiu. La corona d'Aragó va acabar la conquesta dels territoris musulmans de Catalunya el 1154.^[6] La Corona d'Aragó, posteriorment es va unir a la Corona de Castella el 1476, com a conseqüència del casament d'Isabel i Ferran, els reis catòlics. Va conservar les seves institucions autònomes de govern fins a l'acabament de la Guerra de Successió Espanyola^[7] el 1714. Uns anys després del seu desmembrament per la cessió al Regne de França del comtat del Rosselló i part del de la Cerdanya.^[8] El 1978, va recuperar autonomia i es va constituir com a comunitat autònoma del Regne d'Espanya. El 27 d'octubre de 2017 el Parlament de Catalunya va proclamar la República Catalana,^{[9][10]} que no es va fer efectiva ni va aparèixer al DOGC,^[11] però va comportar l'aplicació de l'article 155 pel govern espanyol durant 218 dies.^[12]

El Parlament de Catalunya, recollint el sentiment i la voluntat de la ciutadania de Catalunya, ha definit Catalunya com a nació d'una manera àmpliament majoritària en el Preàmbul de l'Estatut d'autonomia.^[13] Tanmateix, la Constitució espanyola, en l'article segon, reconeix la realitat nacional de Catalunya com a nacionalitat.^[14]

La capital n'és Barcelona^[15] i té un total de 947 municipis. Dos terços de la població viuen a la regió metropolitana de Barcelona.

La llengua pròpia de Catalunya és el català, excepte a la Vall d'Aran on ho és l'aranès. Tant el català com el castellà, llengua oficial de l'Estat espanyol, són oficials en tot el territori. L'occità, denominat aranès a la Vall d'Aran, és també oficial a Catalunya. Generalment els catalans són bilingües i parlen les dues llengües principals encara que difereixen respecte a l'idioma que tenen per llengua materna. Segons les dades de 2013, el 99,7 % dels catalans sap parlar castellà mentre que el 80,4 % sap parlar català.^[16] A més, l'ús per cada parlant d'un o un altre idioma depèn amb freqüència de l'àmbit social en el qual s'expressi. Segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, el 36 % dels catalans utilitza el català com a llengua habitual, el 46 % el castellà, el 12 % ambdues i el 0,03 % l'aranès. El 6 % de la població resident de Catalunya utilitza habitualment altres llengües.^[17]

Toponímia i etimologia

El nom de *Catalunya*, com a tal, es va començar a utilitzar a mitjan segle xii per designar un conjunt de comtats fronterers que es van desvincular, gradualment, de la tutela franca fins a esdevenir sobirans, als quals sovint hom ha anomenat amb el terme poc acurat de *Marca Hispànica*. L'origen del mot *Catalunya* encara és incert i obert a interpretacions. Una teoria és que deriva de fa referència a la presència de nombrosos castells,^[18] i que hauria evolucionat del terme *castlà*, el governador d'un castell.^{[19][20]} D'acord amb aquesta teoria, el terme «castellà» en seria anàleg. Una altra teoria suggereix que *Catalunya* prové de *Gotholàndia*, és a dir, la terra dels gots;^[21] de fet, els francs sovint anomenaven el territori català com a *Gòtia*.

Hom també ha volgut relacionar el terme amb *Talunya* o *Taluniya*, una localitat musulmana a la regió d'Ath-Thaghr al-Alà pròxima a Lleida. És esmentada per l'historiador i geògraf musulmà Al-Udhri (1002 – ca. 1085)^{[22][23]} en la seva obra *Tarsi al-akhbār*. Segons aquest, estava situada a mitjan camí entre Lleida i Osca, fet que porta molts experts a identificar-la amb Montsó.^{[22][23]} Es tractaria d'un nom d'origen ibèric.^[23] Durant l'època sarraïna disposà d'una fortificació o castell (*qalat* en àrab), que donà *qalat Talunya* o, usant la contracció *qa-* per referir-se a castell, *qa Talunya* ('castell de Talunya').^[23] Segons aquesta hipòtesi, els àrabs anomenarien els habitants de la Gòtia com 'els que viuen més enllà de qa Talunya'. L'origen àrab, a través d'un topònim iber, podria explicar la falta de correspondència exacta entre el gentilici *català* i el topònim *Catalunya*.^{[22][23]} L'historiador Joan Vernet i Ginés sosté aquesta tesi.^[24]

Catalunya

Catalunya (ca)
Catalonha (oc)

Bandera

Escut
d'armes

Mapa geogràfic de Catalunya

Himne

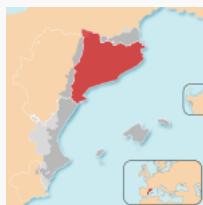
Els segadors (25 febrer 1993)

▶ 0:00 / 0:00 — 🔊 ⋮

Epònim

catalans

Localització

41° 50′ 15″ N﻿ 1° 32′ 16″ E

Estat	 Espanya
Capital	 Barcelona
Comarca	41
Municipi	947
Província	4
Conté la subdivisió	província de Barcelona província de Girona província de Lleida província de Tarragona

Població humana

Població	8 milions (2023) (242,91 hab./km²)
Gentilici	català, catalana, catalans, catalanes
Idioma oficial	català castellà occità

Geografia

Part de	 Euroregió Pirineus Mediterrània
Superfície	31.895 km²
Banyat per	 mar Mediterrània
Punt més alt	 Pica d'Estats (3.143,45 m)
Punt més baix	 Estany de Vilacolum (−1,1 m)
Limita amb	Occitània, nord Escaldes-Engordany, nord Sant Julià de Lòria, nord

Altres teories suggereixen que prové d'un mític príncep germànic, Otger Cataló, tal com diu una llegenda, o ho relacionen amb la tribu gal·la dels catalauns, o el fan venir dels lacetani, tribu que habitava les terres del Bages i l'Anoia, i que per influència italiana hauria evolucionat a *catelans* i d'aquí a *catalans*, tal com proposà Joan Coromines.^[25]

El concepte *Principat de Catalunya* és un terme jurídic (en llatí *principatus*) que aparegué al segle xiv per indicar l'entitat política sota jurisdicció de les Corts Catalanes, el sobirà del qual (en llatí, *princeps*) era el comte de Barcelona, el qual des de la segona meitat del segle xii era també rei d'Aragó. Tot i no posseir formalment el títol de regne, el Principat de Catalunya es trobava jurídica i institucionalment equiparat amb els altres estats de la Corona d'Aragó, particularment amb els regnes d'Aragó i de València,^[26] els quals tenien com a únic nexa comú la figura del monarca.^{[27][28]}

Història

Article principal: Història de Catalunya

La història de Catalunya, tant al nord com al sud dels Pirineus es pot dividir en les següents etapes:

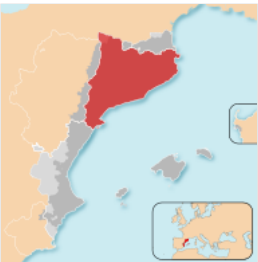
- Història geològica de Catalunya
- Prehistòria a Catalunya
- Període iber a Catalunya
- Període romà a Catalunya
- Període visigot a Catalunya
- Edat mitjana de Catalunya
- Edat moderna de Catalunya
- Història contemporània de Catalunya
- Segle XX a Catalunya

El territori que ocupa Catalunya fou conquerit per l'Imperi Romà el 218 aC i formà part de la província Tarraconense; al segle v la Tarraconense fou conquerida pels gots i formà part del Regne de Toledo. El 712 els musulmans derrotaren els gots i ocuparen la Tarraconense, però a finals d'aquell mateix segle en foren expulsats de la part nord pels francs amb el suport de Carlemany.^{[3][30]} La Gòtia franca fou organitzada en comtats, que a l'extinció de la dinastia carolíngia no renovaren el vassallatge a la nova dinastia reial franca. El comte de Barcelona va apoderar-se de diversos comtats i el 1137 es casà amb Peronella, filla del rei d'Aragó, constituint una unió dinàstica entre ambdós llinatges. Alfons el Cast, el primer a ser rei d'Aragó i comte de Barcelona, unificà políticament l'heterogeni grup de comtats catalans que estaven sota la jurisdicció mitjançant tres documents de caràcter legislatiu, jurídic i cultural: els *Usatici Barchinonae* (Usatges de Barcelona), el *Liber domini regis* (Llibre del domini del rei), i la *Gesta Comitum Barchinonensium* (Gestes dels comtes de Barcelona), documents que configuraren Catalunya com un estat medieval^[31] amb un corpus legislatiu i judicial unificat, uns referents culturals comuns, i unes fronteres que foren definides com «la terra que va des de Salses fins a Tortosa i Lleida» («*de Salsis usque Dertusam et Ilerdam cum suis finibus*»).^[32] Administrativament Catalunya fou articulada mitjançant una estructura jurisdiccional d'àmbit territorial, les vegueries,^[33] al capdavant de les quals hi havia un representant de l'autoritat reial, el veguer. La fundació de Catalunya com a estat es veu representada per l'aparició del terme *Cathalonia* en la documentació legal de la cancelleria del rei d'Aragó,^[32] que passà de tenir la mera i vaga accepció geogràfica anterior a esdevenir la denominació oficial d'un espai polític i ètnic definit.

El 1319 el rei Jaume el Just consagrà la «Unió» indissoluble d'Aragó, València i Catalunya, transformant la unió dinàstica en una imperfecta però efectiva federació d'estats^[34] anomenada Corona d'Aragó^{[5][35]} respectant les singularitats de cada territori i desenvolupant-hi una estructura política equivalent i similar entre si: Parlaments, Generalitats i sistema constitucional.^[32] La unió dinàstica del Casal d'Aragó amb la Dinastia Trastàmara^[36] i la Dinastia dels Habsburg no alterà el sistema constitucional dels estats de la Corona d'Aragó. El 1640 el projecte centralista del comte duc d'Olivares desencadenà la Guerra dels Segadors, que acabà ocasionant la separació del regne de Portugal i pèrdua per cessió al Regne de França dels Comtats de Rosselló i Cerdanya.^[37] L'entronització de la Dinastia borbònica desencadenà la Guerra de Successió Espanyola^[7] a escala europea i a causa dels continus conflictes entre els funcionaris de Felip V i els funcionaris de la Corona aragonesa, va créixer a Catalunya un sentiment de suport a l'Arxiduc Carles convertí el conflicte en una guerra interna entre els estats de la Monarquia Catòlica.^[38] La guerra acabà amb la cessió d'estats hispànics d'Itàlia, de Flandes, de Menorca i Gibraltar, i la imposició de l'absolutisme borbònic amb els Decrets de Nova Planta. L'assimilació de la Corona d'Aragó per la Corona de Castella fou l'inici de l'estat-nació espanyol, que continuà mitjançant la imposició de les característiques de l'ètnia dominant, en aquest cas la castellana, sobre les de les altres ètnies, esdevingues minories nacionals a assimilar mitjançant polítiques nacionalistes.^{[39][40]}

El col·lapse de l'Antic règim absolutista al llarg del segle xix i l'establiment de règims lliberals no suposà la recuperació del sistema constitucional propi de Catalunya i dels altres estats de la Corona d'Aragó, sinó que consagraren el Regne d'Espanya com un règim polític centralitzat. Al llarg del segle xx s'assajaren diferents mètodes de descentralització administrativa com la Mancomunitat de Catalunya o la Generalitat republicana, però no fou fins a la promulgació de la Constitució Espanyola de 1978 i l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia quan es consolidà l'actual sistema espanyol de delegació politicoadministrativa en

	Andorra la Vella, nord Encamp, nord País Valencià, sud Andorra, nord Aragó, oest la Massana, nord
Dades històriques	
Anterior	Capitania General de Catalunya
Creació	988 : Comtats catalans
Esdeveniment clau	 Decret de Nova Planta de Catalunya procés independentista català Renaixença
1640	Guerra dels Segadors
1659	Tractat dels Pirineus
9 juliol 1713	Guerra dels catalans
11 setembre 1714	setge de Barcelona
2 maig 1808	Guerra del Francès
23 desembre 1938	ocupació franquista de Catalunya
29 desembre 1978	Constitució Espanyola de 1978
1992	Jocs Olímpics d'Estiu de 1992
27 octubre 2017	Declaració d'Independència de Catalunya
Diada nacional	Diada Nacional de Catalunya (11 de setembre)
Patrocini	Sant Jordi i Mare de Déu de Montserrat
Organització política	
Org. territorial	 vegueries i comarques
Forma de govern	 parlamentarisme
Òrgan executiu	 Govern de Catalunya
 • President 	 Salvador Illa i Roca (2024–)
Òrgan legislatiu	 Parlament de Catalunya Circumscripció: 4, (Escó: 135)
 • President del Parlament 	 Josep Rull i Andreu
Màxima autoritat judicial	 Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
Membre de	 Comunitat de Treball dels Pirineus Assemblea de les Regions d'Europa Xarxa de Govern Regional pel Desenvolupament Sostenible Conferència de Regions Perifèriques Marítimes d'Europa Quatre Motors per a Europa REGLEG
PIB nominal	 238.308.749 € (2019)
Moneda	 euro
Identificador descriptiu	
Fus horari	 UTC+01:00, hora estàndard
Domini de primer nivell	 .cat
ISO 3166-2	 ES-CT
Codi NUTS	 ES51 (http://dd.eionet.europa.eu/vocabularyconcept/common/nuts/ES51)
Lloc web	 web.gencat.cat… (https://web.gencat.cat/ca/inici/)

Situació de Catalunya respecte als Països Catalans

les comunitats autònomes. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006 estatueix en el seu preàmbul que «el Parlament de Catalunya, recollint el sentiment i la voluntat de la ciutadania de Catalunya, ha definit Catalunya com a nació», tot i que la vigent Constitució espanyola limita el reconeixement de la realitat nacional de Catalunya al d'una nacionalitat històrica.^[13]

La sentència de l'estatut de 2010, entre d'altres, va revifar el sentiment independentista i va ser el detonant per activar un procés independentista català, que va celebrar manifestacions multitudinàries el 2010, 2012, 2013, 2014, fins que les eleccions al Parlament de Catalunya de 2015 van donar lloc a un Parlament amb majoria absoluta independentista. El President de la Generalitat Carles Puigdemont va convocar un Referèndum d'autodeterminació que es va celebrar l'1 d'octubre de 2017 i va donar més d'un 90 % de vots a favor del sí. Pocs dies després va fer una declaració parcial d'independència, a l'espera d'una mediació internacional.^[41] Finalment el 27 d'octubre de 2017 el Parlament de Catalunya va aprovar la Proclamació de la República Catalana que va quedar sense efecte per l'aplicació de l'Article 155 de la Constitució espanyola.^[42]

Geografia física

Article principal: Geografia de Catalunya

Catalunya té una superfície aproximada de 32 000 km². Limita al nord amb Andorra (65,3 km) i França—el Departament dels Pirineus Orientals, de l'Arieja i de l'Alta Garona—(315 km), a l'oest amb l'Aragó (359,9 km), al sud amb el País Valencià (52,9 km) i a l'est amb la Mar Mediterrània. La seva situació geogràfica ha afavorit, des de temps medievals, una relació propera i intensa amb la resta dels països mediterranis i alhora amb l'Europa continental.

Aproximadament el 28,7 % del sòl de Catalunya es dedica als conreus; el 15,7 % són prats i pastures, l'1 % correspon a rius; el 43,4 % a boscos, el 6,7 % a àrees urbanes o urbanitzables, i el 4,6 % a altres activitats no especificades.^[43]

Vegeu també: Llista de rius de Catalunya, Llista de platges de Catalunya, i Llista de muntanyes de Catalunya

Topografia

Catalunya té una diversitat geogràfica molt marcada, tenint en compte la superfície relativament petita del seu territori. La geografia està condicionada pel litoral mediterrani, aquest, amb 580 quilòmetres de costa, i les grans unitats de relleu dels Pirineus al nord. El relleu català presenta, a grans trets, tres unitats morfoestructurals generals:^[44]

- els Pirineus: la formació muntanyosa que connecta la península Ibèrica amb el territori continental europeu, i situats al nord de Catalunya;
- el Sistema Mediterrani Català o les Serralades Costaneres Catalanes: una alternança d'elevacions i planes paral·leles a la costa mediterrània; i
- la Depressió Central Catalana: unitat estructural que configura el sector oriental de la Vall de l'Ebre.

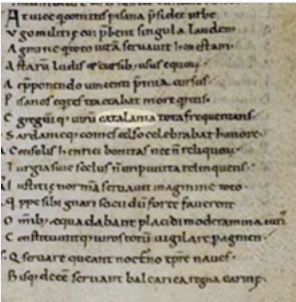
Els Pirineus catalans representen gairebé la meitat, en longitud, de tot el Pirineu, ja que s'estén per més de 200 km. Tradicionalment s'ha diferenciat el Pirineu Axial, el principal del Prepirineu (meridional al territori català) i que són formacions muntanyoses paral·leles a les serralades principals però amb altituds menors, menys escarpades i d'una formació geològica diferent. Ambdues unitats són més amples a l'occident que no pas a l'orient, on es presenten els pics més elevats. L'elevació més alta de Catalunya, que es troba al nord de la comarca de Pallars Sobirà, és la Pica d'Estats amb 3143 m, seguida del Puigpedrós (2914 m) i el Puigmal (2910 m) tots dos a la frontera amb França. Al Prepirineu hi destaquen diverses serralades com la serralada del Cadí o la de Pedraforca.

El Sistema Mediterrani Català té la seva base en dues serralades més o menys paral·leles amb la costa, en una orientació del nord-oest cap al sud-oest. Aquestes dues serralades són la Serralada Litoral i la Serralada Prelitoral. La Serralada Litoral és de menor extensió i amb altituds menors, mentre que la Serralada Prelitoral és major tant en extensió com en altitud. Dins el sistema es troba una sèrie de terres planes, les entitats majors de les quals formen la Depressió Litoral i la Depressió Prelitoral. La Depressió Litoral se situa a l'est de la Serralada Prelitoral cap a la costa. La Depressió Prelitoral, per contra, se situa a l'interior, entre les dues serralades, i constitueix la base de les terres planes del Vallès i el Penedès. Altres planes majors són la Depressió de la Selva i la Plana de l'Empordà, majoritàriament a les comarques de la Selva i l'Alt i el Baix Empordà respectivament. Finalment, el Sistema també inclou la Serralada Transversal i el Subpirineu.^[45] que són formacions tardanes al nord de la Serralada Prelitoral i amb contacte amb els Pirineus i Prepirineus que originen altituds mitjanes i, en el cas de la primera, volcans a l'àrea de la Garrotxa, la principal zona volcànica del camp volcànic català.

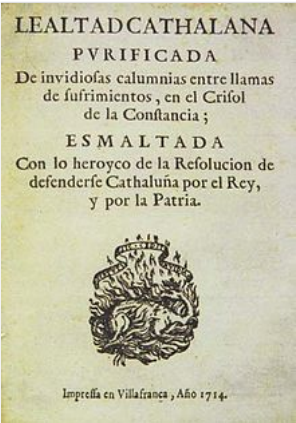
La Depressió Central Catalana és una plana situada entre els Pirineus i la Serralada Prelitoral. Les comarques del sud de la província de Lleida i les centrals de Barcelona ocupen aquest territori. Les terres de la Depressió se situen entre els 200 i els 600 m d'altitud. Les planes i les aigües que descendeixen dels Pirineus han fet que el territori sigui fèrtil pels camps de conreu i s'hi han construït nombrosos canals d'irrigació.

Hidrografia

Gairebé la totalitat de Catalunya pertany a la conca mediterrània. La xarxa hidrogràfica catalana està integrada per dues conques hidrogràfiques importants, la de l'Ebre i les conques internes de Catalunya, totes desguassant a la Mediterrània. A més, hi ha la conca de la Garona que desemboca a l'oceà Atlàntic, però només abasta l'1,73 % del territori català.

El topònim *Catalunya* i l'ètnic *català* apareixen per primera vegada en la Història documentats en un context militar i de guerra. És en el *Liber maiolichinus de gestis Pisanorum illustribus*, una epopeia medieval llatina escrita a Pisa entre el 1117 i el 1125, que narra la croada militar de pisans, catalans i occitans contra la taifa musulmana de Balears. En el text s'anomena a Ramon Berenguer III com a *dux catalanensis* (duc català) com a cabdill que lidera els *catalanicus hostes* (exèrcits catalans) i els *catalanicus heros* (herois catalans), i s'anomena a la seva pàtria com *Catalania* (Catalunya). Biblioteca Universitaria di Pisa, ms. 723, f. 40

El 1714 la radicalització política catalana accentuà els plantejaments republicans. L'opuscle *Lealthad Catalana* (http://books.google.cat/books?id=_snwzIQro4sC&printsec=frontcover&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false) publicat el 1714 sostenia que a la Nació només la representen les Corts, soles, com a reunió dels tres braços, sense la necessària presència del rei: «*Solo las resoluciones que se toman en cortes de un reyno o provincia son las que se atribuyen a la Nación [...]*, que sólo se representa en sus brazos unidos. Toda la Nación Cathalana, junta en sus Braços, resolvió el defenderse por el rey, en cuyo dominio estava [...]».^[29]

La xarxa hidrogràfica es pot dividir en dos sectors, un de vessant occidental o de l'Ebre i un de vessant oriental format per rius menors que desemboquen a la Mediterrània al llarg del litoral català. El primer aporta una mitjana de 18 700 hm³/any, mentre que la segona només aporta una mitjana de 2020 hm³/any. La diferència és deguda a la gran aportació de l'Ebre, del qual el Segre és un important tributari. A Catalunya hi ha, a més a més, una relativa riquesa d'aigües subterrànies, tot i que també existeix la desigualtat entre comarques, atesa l'estructura geològica complexa del territori.^[46] Als Pirineus catalans hi ha molts estanys petits, restes de l'època glacial. El major n'és el de Banyoles.

La costa catalana és gairebé rectilínia, amb una longitud superior als 500 km i amb pocs accidents geogràfics—els més rellevants són el cap de Creus i el golf de Roses al nord, i el delta de l'Ebre al sud. On la Serralada Litoral se submergeix dins el mar, ho fa en dos segments, un entre l'Estartit i la població de Blanes (la costa Brava) i més al sud, les costes de Garraf.^[47]

Clima

Article principal: Clima de Catalunya

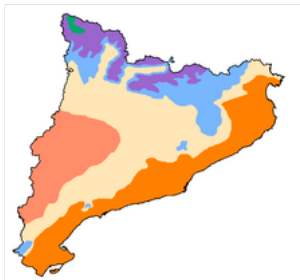
Catalunya gaudeix d'un clima mediterrani temperat propi de la seva latitud a l'hemisferi septentrional. Tot i així, atesa la seva variada topografia, hi ha una diversitat de climes i trets particulars.^[46] Les temperatures mitjanes anuals oscil·len des del 0 °C als Pirineus, fins als 17 °C a la costa del sud; les temperatures màximes poden arribar als 43 °C (a les Garrigues), i les mínimes als -30 °C (als Pirineus).^[46]

Els Encantats, dos pics emblemàtics dels Pirineus i l'estany de Sant Maurici.

L'Ebre a Miravet

Els climes de Catalunya:

- Clima atlàntic
- Clima alpi
- Clima mediterrani de muntanya alta
- Clima mediterrani de muntanya mitjana
- Clima mediterrani litoral
- Clima mediterrani continentalitzat

Quant a la pluviositat, Catalunya pot dividir-se en dues regions:

- la Catalunya humida, integrada pels Pirineus, els Prepirineus, el Subpirineu i alguns illots muntanyosos de la serralada Prelitoral, on la pluviositat és superior als 700 mm anuals; i
- la Catalunya seca; la resta del territori, on la pluviositat és inferior als 700 mm anuals.

La pluviositat té una tendència equinoccial. Al mediterrani, els estius són secs i hi ha pluges primaverals. Als Pirineus, les precipitacions hi són abundants durant maig i juny, i els estius, en general, són humits.

En considerar tant les temperatures com la pluviositat, Catalunya es divideix en tres grans dominis climàtics:^[46]

- un de clima alpi (als alts Pirineus);
- un de clima atlàntic (a la conca de la Garona);
- i un de clima mediterrani (la resta del territori), que se subdivideix en una àrea de muntanya alta i una de muntanya baixa.

Protecció de la natura

Vegeu també: Vegetació de Catalunya i Parcs naturals de Catalunya

El 1990 el govern català va crear el Consell de Protecció de la Natura, un òrgan consultiu en matèria de protecció de la natura i del paisatge, amb el propòsit de conèixer, estudiar, protegir i gestionar el medi natural català. Existeixen onze parcs naturals a Catalunya: el Parc Natural de l'Alt Pirineu, Aiguamolls de l'Empordà, el Parc Natural del Cadí-Moixeró, el Cap de Creus, els Ports, el Delta de l'Ebre, Parc Natural del Montseny, Montserrat, Sant Llorenç del Munt, la Serra de Montsant i la Zona volcànica de la Garrotxa; un parc nacional, Aiguestortes i Estany de Sant Maurici; una reserva natural, la Delta del Llobregat; i una reserva marina, les Illes Medes.

Fauna

Article principal: Fauna de Catalunya

La fauna de Catalunya es compon a grans trets d'una combinació d'una minoria d'animals endèmics de la regió i una majoria d'animals que també estan presents en altres indrets. Gran part del Principat de Catalunya gaudeix d'un clima mediterrani (exceptuant les regions de muntanya), cosa que fa que molts dels animals que hi viuen estiguin adaptats als ecosistemes mediterranis. Les activitats humanes han posat en perill la biodiversitat animal de Catalunya, posant algunes espècies en perill i extingint-ne altres, com ara el llop gris o probablement l'os bru. D'altra banda, el govern també ha delimitat zones protegides per tal de conservar la riquesa natural de Catalunya.

Biodiversitat

Catalunya és un mostrari de paisatges europeus a petita escala. Poc més de 30 000 km quadrats allotgen una gran varietat de substrats, sòls, climes, orientacions, altituds i distàncies al mar. El conjunt és d'una gran diversitat ecològica, i d'una notable riquesa de paisatges, hàbitats i espècies. Hi ha més de 600 tipus d'hàbitats naturals i seminaturals. Un 65 % del territori manté un alt grau de naturalitat, però alhora és molt vulnerable, per les pressions a què està sotmès. Més de

Resolució de la Constitució de la República Catalana pel Parlament de Catalunya el 27 d'octubre del 2017

Pedraforca

Montserrat

Imatge de satèl·lit de Catalunya a l'hivern (març de 2010)

Les perdus xerres són uns dels ocells comuns a Catalunya

7 milions d'habitants es concentren en el 30 % del territori principalment al litoral. A una intensa activitat agrícola, ramadera i industrial, s'hi afegeix una gran afluència turística –més de 20 milions de visitants anuals–, una alta taxa d'urbanització dispersa i una densa xarxa d'infraestructures viàries. La pressió que genera aquest model de vida fa que la petjada ecològica del país superi amb escreix la superfície administrativa.^[48]

Política i govern

Article principal: Política i govern de Catalunya

La Generalitat de Catalunya

La comunitat autònoma de Catalunya exerceix el seu autogovern que la constitució espanyola li garanteix com a nacionalitat. La norma institucional bàsica de Catalunya és l'Estatut d'Autonomia. D'acord amb aquest, l'autogovern de Catalunya s'organitza políticament en l'administració de la Generalitat de Catalunya. La Generalitat de Catalunya està formada per diverses institucions de govern, entre elles:^[49]

- el Parlament de Catalunya: el poder legislatiu del govern català; al parlament es realitza el debat polític i es controla i impulsa l'acció política i de govern. Entre les seves potestats, el Parlament aprova els pressupostos de la Generalitat. Està constituït per un mínim de 100 diputats i un màxim de 150, elegits per representació proporcional amb llistes de partits tancades, per un termini de quatre anys;
- la Presidència de la Generalitat, encapçalada pel president. El president és la més alta representació de la Generalitat i alhora de l'Estat espanyol a Catalunya. La seva funció és dirigir les accions del Govern; per tant és el representant del poder executiu de Catalunya; i
- el Govern o Consell Executiu és l'òrgan superior col·legiat que dirigeix l'acció política i l'administració de la Generalitat. El Govern està presidit pel president de la Generalitat, el conseller primer i els altres consellers. D'acord amb aquest, les competències principals del Govern són en l'àmbit de l'educació, la sanitat i la cultura. El finançament de la Generalitat és regulat per la Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes i per l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

A més d'aquestes institucions, les altres institucions de la Generalitat són totes les que creï el Parlament mateix. Com a òrgans de garantia i control, en l'actualitat formen part de la Generalitat, el Síndic de Greuges, el garant dels drets i les llibertats dels ciutadans, la Sindicatura de Comptes de Catalunya que controla els comptes econòmics de les institucions públiques de Catalunya, i el Consell de Garanties Estatutàries, que vetlla per l'adequació a l'Estatut i a la Constitució de l'Estat espanyol de les disposicions de la Generalitat.

La màxima institució del poder judicial a Catalunya recau sobre el Tribunal Superior de Justícia, segons l'Estatut del 2006. Les competències del Tribunal Superior de Justícia inclouen conèixer els recursos i procediments en els diversos ordres institucionals i tutelar els drets reconeguts per l'Estatut. En tot cas, és competent en els ordres jurisdiccionals, civil, contenciós administratiu i social, i en els altres que es puguin crear en el futur.

Palau de la Generalitat

Parlament de Catalunya.

El retrat oficial de Carles Puigdemont, el 130è President de la Generalitat.

El Govern és part integrant de la Generalitat de Catalunya. La capital i seu del Govern és la ciutat de Barcelona. El President de la Generalitat entre 1980 i 2003 ha estat Jordi Pujol i Soley, de Convergència i Unió, que fou seguit per Pasqual Maragall i Mira, del Partit dels Socialistes de Catalunya, entre el 2003 i el 2006, per José Montilla Aguilera, entre el 2006 i finals del 2010, també del Partit dels Socialistes de Catalunya, seguit d'Artur Mas i Gavarró, de Convergència i Unió, entre el 2010 i el 2016. Després de les eleccions del 27 de setembre del 2015, un cop constituït el nou Parlament, el 10 de gener va ser elegit nou president Carles Puigdemont i Casamajó, de Junts pel Sí. El 27 d'octubre del 2017, el Senat d'Espanya va votar a favor l'aplicació del article 155 de la Constitució Espanyola, destituïnt el president Puigdemont i tot el seu govern. Oficialment, la Generalitat va restar sense president, però Puigdemont va conservar el títol de president a l'exili. El 14 de maig del 2018, Joaquim Torra i Pla, independent de Junts per Catalunya, va ser investit president de la Generalitat seguint les eleccions del 21 de desembre del 2017, convocades pel govern de l'estat espanyol.

Forces de seguretat i justícia

Article principal: Mossos d'Esquadra

Catalunya també disposa d'una policia pròpia, els Mossos d'Esquadra, la força de policia civil més antiga d'Europa, els orígens de la qual es remunten al segle xviii. Des de 1980 està sota les ordres de la Generalitat, i des del 1994 fins al 2008 va fer un procés de desplegament substituint a la Guàrdia Civil i a la Policia Nacional, cossos dependents directament del Ministeri de l'Interior d'Espanya. L'Estat, però, conserva un nombre limitat d'agents a Catalunya per exercir altres funcions específiques: vigilància dels ports, aeroports, costes, fronteres, duanes, règim general d'estrangeria, documents d'identitat, tràfic d'armes i explosius, protecció fiscal de l'Estat i d'altres funcions que la Constitució estableix.

També en l'àmbit de la seguretat, existeixen en les localitats més importants les Polícies Locals, que són cossos policials depenent dels Ajuntaments. En aquests moments existeixen aproximadament 200 d'aquests cossos. Cada Policia Local, també denominat en alguns municipis Policia Municipal (per exemple al Vendrell) o Guàrdia Urbana (per ex. a Barcelona o Reus), és un institut armat, de naturalesa civil amb estructura i organització jerarquitzada.

Exerceixen funcions com:

- Protegir a les autoritats de les corporacions locals, i vigilància o custòdia dels seus edificis i instal·lacions.

Ordenar, senyalitzar i dirigir el tràfic en el nucli urbà, d'acord amb el qual estableixen les normes de circulació.

- Instruir atestats per accidents de circulació dins del nucli urbà.

Policia administrativa, quant a les ordenances, bàndols i altres disposicions municipals dins de l'àmbit de la seva competència.

Policia de la Generalitat –Mosso d'Esquadra– amb uniforme de gala, saludant al president Artur Mas.

- Participar en les funcions de policia judicial.
- La prestació d'auxili, en els casos d'accident, catàstrofe o calamitat pública, participant, en la forma prevista en les Lleis, en l'execució dels plans de protecció civil.
- Efectuar diligències de prevenció i quantes actuacions tendeixin a evitar comissió d'actes delictius en el marc de col·laboració establert en les juntes de seguretat.
- Vigilar els espais públics i col·laborar amb les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat i amb la policia de les Comunitats Autònomes la protecció de les manifestacions i el manteniment de l'ordre en grans concentracions humanes, quan siguin requerits per a això.
- Cooperar en la resolució dels conflictes privats quan siguin requerits per a això.

Els símbols nacionals

Article principal: [Símbols nacionals de Catalunya](#)

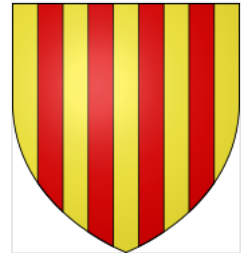
Catalunya té tres símbols representatius i distintius propis anomenats estatutàriament símbols nacionals:^[50] la [bandera](#), l'[himne](#) i la [festa nacional](#).

[Bandera de Catalunya.](#)

La bandera o senyera, va sorgir de la translació del senyal de l'escut dels [comtes de Barcelona](#) a un teixit.^[51] Encara que no n'hi ha cap referència documental abans del segle xiii, és una de les banderes més antigues d'Europa. La bandera catalana és una faixa amb cinc faixes grogues i quatre de vermelles, totes del mateix gruix.

L'himne nacional de Catalunya és *Els Segadors*, escrit en la seva forma actual per [Emili Guanyavents](#) el 1899. La versió musical és de [Francesc Alió](#) de l'any 1892. Els orígens darrere l'himne es remunten a una primitiva cançó nascuda arran dels fets històrics de 1640 durant la guerra dels catalans contra el rei [Felip IV](#), en la qual els pagesos van protagonitzar episodis importants. És oficial per llei del Parlament des del 25 de febrer, 1993.^[52]

[Escut de Catalunya.](#)

La festa nacional de Catalunya es va constituir com a primera llei que va aprovar el Parlament restaurat de Catalunya el 1980.^[53]

La diada nacional o Festa de Catalunya, té lloc l'[11 de setembre](#), commemorant i recordant la pèrdua de les llibertats del mateix dia de l'any 1714, després del [Setge de Barcelona](#), i alhora l'actitud de reivindicació i resistència activa enfront de l'opressió: l'esperança d'un total recobriment nacional.^[54]

Divisió territorial i administrativa

Article principal: [Divisió territorial de Catalunya](#)

Catalunya s'organitza territorialment en províncies. L'Estatut d'Autonomia del 2006 estableix l'organització administrativa de Catalunya en tres ens locals: els municipis, les comarques i les vegueries.

Províncies

Catalunya està dividida administrativament en quatre [províncies](#), l'òrgan rector de les quals és la [Diputació](#).

- [Província de Barcelona](#)
- [Província de Girona](#)
- [Província de Lleida](#)
- [Província de Tarragona](#)

Les capitals de província són les poblacions del mateix nom: [Barcelona](#), [Girona](#), [Lleida](#) i [Tarragona](#).

[Províncies de Catalunya](#)

Municipis

L'Estatut defineix el municipi com l'ens local bàsic i el mitjà essencial de participació de la comunitat local en els afers públics. A més, li garanteix autonomia per a l'exercici de les seves competències i la gestió dels seus interessos respectius. Hi ha a Catalunya en l'actualitat [947 municipis](#). Per sota d'aquests ens locals hi ha les [entitats municipals descentralitzades](#), que també gaudeixen d'una certa autonomia tot i dependre dels municipis respectius; actualment a Catalunya n'hi ha un total de [58](#).

Article principal: [Llista de municipis de Catalunya](#)

[Mapa municipal de Catalunya](#)

Municipis amb més població de Catalunya. (2020)

Pos.	Municipi	Comarca	Població ^[55]	Pos.	Municipi	Comarca	Població ^[55]
1	 Barcelona	Barcelonès	1 664 182	11	 Girona	Gironès	103 369
2	 L'Hospitalet de Llobregat		269 382	12	 Sant Cugat del Vallès	Vallès Occidental	92 977
3	 Terrassa	Vallès Occidental	223 627	13	 Cornellà de Llobregat	Baix Llobregat	89 936
4	 Badalona	Barcelonès	223 166	14	 Sant Boi de Llobregat		84 500
5	 Sabadell	Vallès Occidental	216 520	15	 Rubí	Vallès Occidental	78 591
6	 Lleida	Segrià	140 403	16	 Manresa	Bages	78 245
7	 Tarragona	Tarragonès	136 496	17	 Vilanova i la Geltrú	Garraf	67 733
8	 Mataró	El Maresme	129 661	18	 Castelldefels	Baix Llobregat	67 460
9	 Santa Coloma de Gramenet	Barcelonès	120 443	19	 Viladecans		67 197
10	 Reus	Baix Camp	106 168	20	 El Prat de Llobregat		65 385

Vegueries

Article principal: [Vegueria](#)

La vegueria, una nova divisió territorial, es defineix com un àmbit territorial específic per a l'exercici del govern intermunicipal i de cooperació local amb personalitat jurídica pròpia, i és la divisió territorial que ha adoptat la Generalitat, d'acord amb l'Estatut del 2006, per a l'organització territorial dels seus serveis. També gaudeix d'autonomia per a la gestió dels seus interessos. L'administració de les vegueries correspon als Consells de Vegueries que van substituir les diputacions.

Actualment hi ha vuit vegueries:

- vegueria de l'**Alt Pirineu**: [Alta Ribagorça](#), [Alt Urgell](#), [Cerdanya](#), [Pallars Jussà](#) i [Pallars Sobirà](#);
 - vegueria de **Barcelona**: [Baix Llobregat](#), [Barcelonès](#), [Maresme](#), [Vallès Oriental](#) i [Vallès Occidental](#);
 - vegueria del **Camp de Tarragona**: [Tarragonès](#), [Alt Camp](#), [Baix Camp](#), [Conca de Barberà](#) i [Priorat](#);
 - vegueria de **Girona**: [Alt Empordà](#), [Baix Empordà](#), [Garrotxa](#), [Gironès](#), [Pla de l'Estany](#), [Selva](#) i [Ripollès](#);
 - vegueria **Central**: [Bages](#), [Berguedà](#), [Moianès](#), [Osona](#) i [Solsonès](#);
 - vegueria de **Lleida**: [Garrigues](#), [Noguera](#), [Segarra](#), [Segrià](#), [Pla d'Urgell](#) i [Urgell](#);
 - vegueria de les **Terres de l'Ebre**: [Baix Ebre](#), [Montsià](#), [Ribera d'Ebre](#) i [Terra Alta](#);
 - vegueria del **Penedès**: [Alt Penedès](#), [Anoia](#), [Baix Penedès](#), [Garraf](#).
- També hi ha la regió històrica de l'Alt Ter que històricament ha conformat les comarques d'Osona, el Lluçanès i el Ripollès. Aquesta regió ha estat reclamada perquè sigui una futura vegueria.

Comarques

Finalment, les [comarques](#) són entitats integrades per municipis per a la gestió de les seves competències i serveis locals. L'actual divisió comarcal té el seu origen en un decret de la Generalitat de Catalunya de 1936 en vigència fins al 1939 quan seria suprimida pel franquisme. El 1987 la Generalitat tornà a adoptar aquesta divisió territorial i el 1988 s'hi afegiren tres noves comarques, afegint-ne una més el 2015, i una altra el 2023. Actualment n'hi ha 43.

L'Aran

L'Aran, considerada des del 21 de gener de 2015 com a entitat territorial singular i realitat nacional occitana per la nova [Llei d'Aran](#), disposa d'un règim jurídic especial amb autonomia per ordenar i gestionar els afers públics del seu territori. La seva institució de govern és el *Conselh Generau*, format pel *Síndic*, el *Plen des Conselhèrs e Conselhères Generaus* i la *Oïdoria de Compdes*. El síndic hi és la més alta representació i l'ordinària

Comarques de Catalunya

de la Generalitat a l'Aran. La llengua pròpia de l'Aran és l'occità, anomenat aranès a la vall, que també és oficial a Catalunya.

Economia

Article principal: Economia de Catalunya

Indicadors econòmics

Catalunya és un país de tradició industrial des del segle XIX. En l'actualitat la indústria, el turisme i els serveis són els principals sectors econòmics de Catalunya. El creixement mitjà anual del període 1995-2004 en termes reals va ser inferior a la mitjana espanyola. No obstant això, el 2005 va créixer un 3,3 %, el mateix percentatge que la mitjana espanyola i per damunt la mitjana europea. Segons les mateixes fonts, Catalunya es troba a la quarta posició de la classificació de comunitats segons llur Producte Interior Brut per capita en paritat de poder adquisitiu i aporta el 18,8 % del PIB total d'Espanya, 25,5 % del sector industrial del PIB i el 17,5 % del sector dels serveis.^[56]

Durant el 2008, el creixement del PIB de Catalunya ha anat minvant de forma molt clara, passant del 3,6 % d'evolució interanual durant el 2007, a 2,5 % el primer trimestre i a 1,5 % el segon trimestre.

Com a percentatge del total espanyol, les exportacions d'alta tecnologia de Catalunya representaren, el 2005, el 34,6 %. El mateix any les importacions de Catalunya van representar el 29 % del total espanyol i les exportacions el 26,8 %. De les despeses per a la recerca i el desenvolupament de l'Estat, el 22,8 % es van realitzar a Catalunya.

Catalunya és la primera destinació turística d'Espanya; el 2005 va rebre 13,2 milions de turistes entre gener i novembre, equivalent al 25,3 % de tots els turistes que van arribar a Espanya, un increment del 12,7 % en un any. Les principals destinacions turístiques de Catalunya són la ciutat de Barcelona i les platges de Costa Brava, les platges de Costa Barcelona des de Mataró a Vilanova i la Geltrú i les platges de Costa Daurada a Tarragona, així com els Pirineus amb 10 estacions d'esquí: Vaquèira-Beret, La Molina, Espot Esquí, La Masella, Port Ainé, Vall de Núria, Boí Taüll, Port del Comte, Rasos de Peguera, Tavascan Pleta del Prat i Vallter 2000.

El preu de l'habitatge a Catalunya és el segon més alt d'Espanya, després de Madrid. El 2005 es pagaven 3397 euros per metre quadrat. No obstant això, per ciutat, Barcelona és la ciutat més cara d'Espanya, amb un preu mitjà de 3700 euros el metre quadrat.

Des del punt de vista financer, cal destacar la tradició i èxit de les caixes d'estalvis nascudes a Catalunya, major, fins i tot, que els bancs privats. De les 46 caixes d'estalvis espanyoles, 10 són catalanes. Destaquen, especialment, La Caixa, la primera caixa d'estalvis d'Europa i Caixa Catalunya. Dels bancs, el més important de Catalunya és el Banc de Sabadell, el quart grup bancari més gran de l'Estat.

En octubre de 2017 es va anunciar que més de 3.000 empreses davant del Procés independentista català es plantejaren traslladar la seu social a fora de Catalunya,^[57] que alguns diaris compararen amb l'efecte Mont-real que succeí al Canadà^[58] però només unes 300 empreses (un 12% de les que van iniciar el procés) han seguit tots els passos perquè el trasllat sigui efectiu.^{[59][60]} Aquesta marxa va començar el 5 d'octubre quan CaixaBank i Banc Sabadell van anunciar que canviarien la seu social a Palma i Alacant, respectivament.^[61] Finalment CaixaBank va traslladar la seva seu a València.^[62] Per tal de facilitar aquests trasllats, el Govern d'Espanya va aprovar un decret llei específic.^[63] Abans de les declaracions per part d'aquestes dues entitats financeres, l'empresa biotecnològica Oryzon ja havia traslladat la seva seu fora de Catalunya a Madrid.^[61] El president del comitè d'empresa de SEAT va denunciar pressions polítiques i monàrquiques per motivar-la a canviar la seu.^[64] Paral·lelament i contrari a la fuga de seus, durant aquest període, unes 132 empreses de fora de Catalunya anunciaren el trasllat per tal de portar la seva seu social a Catalunya.

Atur

La taxa d'atur era del 9,3% a finals del 2023, per sota de la mitjana espanyola.^[65]

Taxa d'atur (en %)																	
2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
6,5%	6,5%	8,9%	16,2%	17,7%	19,2%	22,5%	23,1%	20,3%	18,6%	15,7%	13,4%	11,5%	11%	12,6%	11,7%	10%	9,3%

Infraestructura

Catalunya està ben comunicada tant per terra, mar i aire. Per a accedir per terra existeix una àmplia xarxa d'autopistes i carreteres i la xarxa de trens.

Aeroports

- Aeroport Internacional de Barcelona – El Prat, situat a quinze quilòmetres de Barcelona, és el més important de Catalunya i el segon d'Espanya. L'aeroport disposa de dues grans terminals, la T1 i la T2, amb una capacitat per a més de 55 milions de passatgers a l'any.
- Aeroport de Girona-Costa Brava, utilitzat especialment per les companyies de baix cost, és la base del trasllat de turistes a la Costa Brava.
- Aeroport de Reus, orientat al turisme de la província de Tarragona. A poc més d'una hora de Barcelona.
- Aeroport de Sabadell, no té vols comercials però admet aviació executiva.
- Aeroport de Lleida-Alguaire, inaugurat el 2010.

Economia

Mapa geogràfic de Catalunya

Moneda

euro

Estadístiques

PIB nominal170 450 milions d'eurosRNB per càpita n/aTaxa d'atur13,4% (2017)IDH0,904 (2016)

Socis comercials

Exportacions42 087 milions d'eurosImportacions67 748 milions d'euros

Nota: dades monetàries en dòlars (US\$)

- Aeroport de la Seu d'Urgell, tancat el 1984 i reobert el 2010.

Ports

Els dos principals ports de Catalunya, tant pel transport de passatgers com de mercaderies són el Port de Barcelona i el Port de Tarragona que, a més, són considerats dos dels ports més importants d'Espanya i del Mediterrani.

A part, el litoral català té una gran quantitat de ports, tant de pescadors com d'esportius.

Xarxa viària

Vegeu també: Llista de carreteres de Catalunya i Llista d'autopistes i autovies de Catalunya

A Catalunya hi ha 12 000 quilòmetres de vies per al trànsit d'automòbils, tot i que 10 843 d'aquests quilòmetres corresponen a carreteres de calçada única. 962 són d'autopistes (665 amb peatge i 307 lliures de pagament). D'aquests 12 000 quilòmetres, 5600 corresponen a carreteres la titularitat de les quals és de la Generalitat de Catalunya, 4400 a les diputacions provincials i 1955 al Ministeri de Foment de l'Administració central.

L'estructura de les autopistes està centralitzada cap a Barcelona. La principal autopista és l'AP-7, coneguda com a "Autopista del Mediterrani", que travessa Catalunya unint, per un costat, Barcelona amb La Jonquera, passant per Girona, i Barcelona amb València, passant per Tarragona. L'AP-7 té un desviament que uneix Molins de Rei amb Montmeló, evitant passar per Barcelona ciutat. Aquesta carretera, la B-30, és el tercer cinturó de Barcelona i va de nord a sud del Vallès. L'AP-2, que uneix Barcelona amb Saragossa, passant per Lleida, és la segona autopista en trànsit de vehicles. La C-32, també coneguda com a "Autopista Pau Casals", uneix Barcelona amb El Vendrell amb túnels que eviten el Parc Natural del Garraf. Amb una longitud total de 56,3 quilòmetres, la C-32 és l'autopista més cara d'Europa perquè té dos peatges. L'autopista de pagament de Barcelona a Palafolls també s'anomena C-32 tot i que és coneguda com a "Autopista del Maresme". Finalment, la C-25 uneix Riudellots de la Selva (Girona) amb Cervera (Lleida) evitant Barcelona. Té 153 quilòmetres i és coneguda com a "Eix Transversal". La C-15, coneguda com a Eix Diagonal, uneix Manresa amb Vilanova i la Geltrú i la Mar Mediterrània.

Fotografia de la Terminal T2B de
l'Aeroport del Prat

Ferrocarril

Article principal: Xarxa ferroviària de Catalunya

Catalunya va ser el primer territori de la península en tenir ferrocarril, el 28 d'octubre de 1848, quan es va inaugurar la línia entre Barcelona i Mataró, d'una distància de 28,4 km. Els anys següents, abans de l'entrada del segle xx, es van construir més de 1000 quilòmetres de via (quasi el 80 % de les vies actuals), amb diverses rutes entre les principals ciutats catalanes i Barcelona. La majoria de les vies van ser finançades pel capital privat d'industrial que volien agilitzar el transport de les seves mercaderies fins a la gran ciutat.

Actualment, tot i que s'han modernitzat els trens, la xarxa viària segueix sent pràcticament la mateixa que fa cent anys, amb una estructura molt centralitzada cap a Barcelona. Les dues rutes principals són la de la costa, que uneix França i el País Valencià pel litoral català, i la ruta cap a Saragossa, que uneix Barcelona amb Lleida passant per Manresa.

Les propietàries de les línies ferroviàries de Catalunya són l'ADIF i els Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya. Operen a Catalunya les operadores Renfe i FGC.

Està en servei completament la línia d'alta velocitat Madrid - Barcelona - Frontera francesa. L'AVE va arribar a Catalunya el 2003 amb la inauguració del tram fins a Leida. El 2006 va arribar al Camp de Tarragona, el 2008 a l'estació de Sants de Barcelona i el 2013 fins a la frontera amb França, on connecta amb la xarxa francesa d'alta velocitat. Actualment les quatre capitals provincials i Figueres tenen estacions amb serveis d'alta velocitat, que uneixen Catalunya amb Madrid, Màlaga i Sevilla, París i altres ciutats franceses.

L'Estació de Sants

D'altra banda, el govern de la Generalitat de Catalunya va anunciar el desembre del 2005 un pla per a construir 1.100 quilòmetres de noves línies, 300 en vies convencionals i 800 en vies d'alta velocitat, que uniran les principals ciutats catalanes de forma transversal. El pla suposarà la inversió de 25.000 milions d'euros entre el 2006 i el 2026.

Altres transports públics

L'única xarxa de metro de Catalunya és el Metro de Barcelona que comunica entre si les ciutats de Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat, Cornellà de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Badalona, Sant Boi de Llobregat i Montcada i Reixac. Actualment hi ha onze línies en marxa comptant les que gestiona TMB i les de FGC. A la província de Barcelona també s'hi pot trobar el tramvia (Trambaix i Trambesòs) i el Bicing, un sistema de lloguer de bicicletes.

Pel que fa a la xarxa catalana d'autobusos, Catalunya té més de 300 línies d'autobús urbà i interurbà, segons dades de la Generalitat del 2010. Les línies d'autobús interurbà amb més demanda a Catalunya, formaran la xarxa d'autobusos interurbans Exprés.

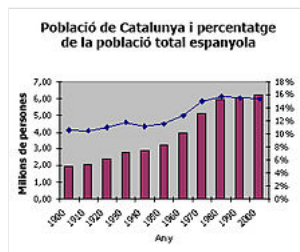
Geografia humana i societat

Demografia

Article principal: *Demografia de Catalunya*

La població catalana en l'actualitat supera els 8 milions d'habitants.^[68] Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya la població estimada de Catalunya a novembre de 2023 era de 8.005.784 habitants, el 16,5% del total de la població espanyola. D'aquests, 1.271.810 o el 16,3% eren estrangers, el 20% del total d'estrangers que habiten a Espanya. El 2021 Aproximadament 1,64 milions viuen a la capital, la ciutat de Barcelona (el 21,1% de la població de Catalunya); i 3,3 milions viuen a l'àrea metropolitana de Barcelona (el 42,6% de la població total de Catalunya), fent-la una de les àrees metropolitanes més grans d'Europa.^[69] Per contra, les zones més despoblades de Catalunya són les comarques pirinenques.

Demografia de Catalunya

Evolució de la població de Catalunya en termes absoluts (barres) i en relació amb la població total d'Espanya (línia)

Al voltant de 2,5 milions de persones viuen en un radi de 25 km des de la capital. Dins la primera corona metropolitana es troben ciutats com ara l'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Cornellà. Les principals poblacions de la segona corona són Terrassa, Sabadell, Montcada i Reixac, Granollers, Martorell, Molins de Rei, Sant Feliu de Llobregat, Gavà i Castelldefels.

Catalunya ha rebut diverses onades d'immigrants al llarg del segle xx. El 1900 la població de Catalunya era de dos milions d'habitants. En la dècada de 1960 ja comptava amb més de cinc milions d'habitants; aquest creixement no només va ser a causa de l'explosió demogràfica natural ans també al gran contingent migratori des de diverses regions d'Espanya, especialment d'Andalusia, Múrcia i Extremadura. Una segona onada migratòria

hi va arribar des de principis de la dècada de 1990, aquesta vegada no només d'altres regions d'Espanya sinó de l'estranger.

La taxa de natalitat, era de 7,55/1.000 (2020) i la taxa de mortalitat, 8,95/1.000 (2021).^{[70][71]} La taxa de creixement poblacional era del 1,03% (2021). Pel que fa a la piràmide d'edats, el grup més nombrós es troba entre els 40 i 60 anys, i com és el cas de la majoria de les societats europees benestants, es percep un envelliment substancial de la població (és a dir, la cohort d'ancians cada vegada és major)^[72] i alhora un increment en l'esperança de vida, que arriba als 83,6 anys (2023).^[68]

Religió

Article principal: [Religió a Catalunya](#)

Històricament, tota la població catalana era cristiana, concretament catòlica, però des de la dècada del 1980 hi ha hagut una tendència de declivi del cristianisme. No obstant això, segons el darrer estudi fet pel govern de Catalunya, el 2020, el 62,3% dels catalans s'identifiquen com a cristians (enfront del 61,9% del 2016)^[74] i el 56,5% del 2014),^[75] dels quals el 53,0% són catòlics, el 7,0% protestants i evangèlics, l'1,3% cristians ortodoxos i l'1,0% testimonis de Jehovà. Alhora, el 18,6% de la població s'identifica com a ateu, el 8,8% com a agnòstic, el 4,3% com a musulmà i un altre 3,4% com d'altres religions.^[73]

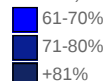
Llengua

Articles principals: [Català](#) i [Història de la llengua catalana](#)

La llengua pròpia de Catalunya és el català, excepte a la Vall d'Aran on ho és l'aranès. Tant el català com el castellà, llengua oficial de l'Estat espanyol, són oficials en tot el territori. L'occità, denominat aranès a la Vall d'Aran, és també oficial a Catalunya. Generalment els catalans són bilingües i parlen les dues llengües principals encara que difereixen respecte a l'idioma que tenen per llengua materna. Segons les dades de 2018, el 99,5 % dels catalans sap parlar castellà mentre que el 81,2 % sap parlar català.^[76] A més, l'ús per cada parlant d'un o un altre idioma depèn amb freqüència de l'àmbit social en el qual s'expressi. Segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, el 36 % dels catalans utilitza el català com a llengua habitual, el 48,6 % el castellà, el 7,4 % ambdues i el 0,03 % l'aranès. El 7,1 % de la població resident de Catalunya utilitza habitualment altres llengües. L'aranès és la llengua inicial del 21,4 % de la població de la Vall d'Aran, la pròpia del 24,7 % i l'habitual del 19,7 %.^[17]

Coneixement del català per comarques l'any 2011. (Font: IDESCAT).

A Catalunya es parlen els dos blocs principals de la llengua catalana. L'oriental inclou el dialecte central, majoritari, que es parla a les comarques del nord de Tarragona, Barcelona, i Girona, en la regió pirinenca de la qual apareixen ja trets de català septentrional. L'occidental és el propi de les comarques occidentals de Catalunya (Lleida i sud de les tarragonines) i mostra trets similars al valencià, amb el qual forma un continu i en la intersecció del qual es troba el tortosí. El català és especialment preponderant fora de l'àrea metropolitana de Barcelona i del Camp de Tarragona. La Generalitat ha anat desenvolupant legislació que promou i protegeix l'ús social del català.

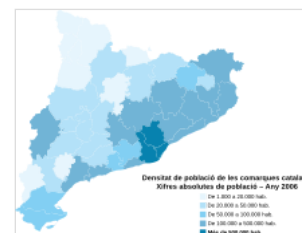
El castellà que es parla a Catalunya té trets dispars, sense mostrar un dialecte específic. Alguns parlants del castellà que són originaris d'altres regions d'Espanya mostren trets fonètics i dialectals propis de la seva terra d'origen, mentre que uns altres van neutralitzar aquests trets, sia a voluntat, per contacte amb catalanoparlants, per la influència dels mitjans de comunicació, etc. Els catalanoparlants que parlen castellà mostren algunes influències de la seva llengua materna i els seus trets

són, de vegades, estereotipats com els propis dels catalans en parlar en llengua castellana. El castellà no es considera llengua pròpia de Catalunya pel seu origen, ja que va ser portat per les grans onades immigratòries del segle xx, sobretot les dels anys 60 i 70, procedents de la resta d'Espanya, sobretot d'Andalusia i Extremadura, i que en gran part es van concentrar a l'àrea metropolitana de Barcelona.

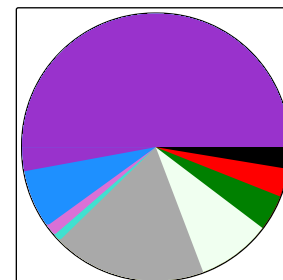

Diada de Sant Jordi, Plaça Catalunya

Població	7.747.709 (2022)
Estimació a 1 novembre 2023	8.005.784
Taxa de creixement natural	1,03% (2021)
Taxa de natalitat	7,55/1.000 (2020)
Taxa de mortalitat	8,95/1.000 (2021)
Taxa de mortalitat infantil	2,10/1.000 (2021) ^[66]
Esperança de vida	83,58 anys (2021) ^[67]
Gentilici	català/ na
Dades de l'Idescat (https://www.idescat.cat/tema/xifpo)	

Densitat de població absoluta de les comarques catalanes

Religió a Catalunya (2020)^[73]

Església Catòlica	(53.0%)
Protestantisme	(7.0%)
Església Ortodoxa	(1.3%)
Testimonis de Jehovà	(1.0%)
Ateisme	(18.6%)
Agnosticisme	(8.8%)
Islam	(4.3%)
Altres Religions	(3.4%)
No contesta/no ho sap	(2.6%)

Llengua inicial, 2018 Enquesta Demogràfica ^[77]	
Castellà	3 366 200 (52,7%)
Català	2 010 400 (31,5%)
Ambdós idiomes	176 400 (2,8%)
Aranès	2 600 (0,0%)
Altres idiomes	685 200 (10,7%)
Àrab	140 300 (1,8%)
Romanès	70 500 (1,1%)
Gallec	49 000 (0,8%)
Francès	36 000 (0,6%)
Amazic	34 400 (0,5%)
Rus	31 000 (0,5%)

La comunitat immigrant o forana instal·lada a Catalunya sovint manté la seva llengua materna per comunicar-se amb els seus familiars o parlants del seu mateix idioma que resideixin també al territori. A part del castellà parlat pels immigrants procedents de la resta d'Espanya i de l'Amèrica Llatina, destaquen sobretot l'àrab i el romanès, si bé el seu nombre s'estén considerablement en moltes ciutats que, com Barcelona, amb habitants de fins a 177 nacionalitats,^[78] mostra un ampli repertori lingüístic, dels quals a més dels citats, destaca l'amazic, el francès, el portuguès, l'italià, l'alemany, el rus, i l'anglès. L'enquesta estadística d'usos lingüístics de la *Generalitat* realitzada el 2018 revelava també la presència important de parlants de gallec.

Portuguès	29 500 (0,5%)
Italià	28 700 (0,4%)
Xinès	27 300 (0,4%)
Anglès	23 900 (0,4%)
Alemany	16 700 (0,3%)
Altres	197 900 (3,1%)
Total població de més de 15 anys	6 386 600 (100,0%)

El català és una llengua romànica parlada per més d'onze milions de persones^[79] a Catalunya, al País Valencià (tret d'algunes comarques de l'interior), les Illes Balears, Andorra, la Franja de Ponent (a l'Aragó), la ciutat de l'Alguer (a l'illa de Sardenya), la Catalunya del Nord^[80] i el Carxe, un petit territori de Múrcia poblat per immigrants valencians.^{[81][82]} El seu domini lingüístic, amb una superfície de 59 905 km² i 14.176.065 d'habitants (2017), inclou 1687 termes municipals. Com les altres llengües romàniques, el català descendeix del llatí vulgar, el llenguatge comú dels romans que s'establiren a Hispània durant l'edat antiga.

El català posseeix dos estàndards principals: el regulat per l'Institut d'Estudis Catalans, o estàndard general, que pren com a base l'ortografia establerta per Pompeu Fabra i Poch; i el regulat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, estàndard d'àmbit restringit, centrat en l'estandardització del valencià i que pren com a base les Normes de Castelló, és a dir, l'ortografia de Pompeu Fabra però més adaptada a la pronúncia del català occidental i als trets que caracteritzen les variants valencianes. El català té diversos dialectes (se n'han arribat a comptar fins a vint-i-un) dividits en dos grans blocs: el català occidental i el català oriental. Aquests dialectes presenten divergències del català estàndard pel que fa a gramàtica, fonètica i lèxic. Al llarg dels darrers decennis, la majoria dels dialectes del català han rebut una forta influència de l'espanyol, o del francès a la Catalunya del Nord, que ha deixat empremta en forma de nou vocabulari i noves expressions, i que també ha funcionat en sentit invers.

L'ordre estàndard de les frases és Subjecte-Verb-Objecte, tot i que això pot canviar en certs tipus de frases com ara les oracions interrogatives. La morfologia del català és similar a la de la resta de llengües romàniques, és a dir, relativament poques flexions; dos gèneres, cap cas (excepte en els pronomes personals, on encara romanen vestigis de la declinació llatina), i una distinció entre singular i plural. Els adjectius van generalment darrere el substantiu que modifiquen, i també es flexionen segons el gènere i el nombre. La prosòdia presenta un accent prosòdic que pot ser marcat per mitjà d'accent gràfic. La llengua té una varietat vocàlica mitjana, amb vuit sons vocàlics diferents. El català també és notable pel pretèrit perfet perifràstic, un temps verbal singular per la manera com es construeix.

Al segle xiv ja es constata la denominació d'aquesta llengua, entre altres noms, com a **valencià**, denominació emprada sobretot al País Valencià. Actualment, i per evitar els conflictes potencials que es podrien utilitzar com a arma política per afeblir la llengua basant-se en aquesta doble denominació, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua defensa que:

« És un fet que a Espanya hi ha dos denominacions igualment legals per a designar esta llengua: la de valencià, establerta en l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, i la de català, reconeguda en els Estatuts d'Autonomia de Catalunya i les Illes Balears.^[83] »

El català és una llengua indoeuropea, i pertany a la branca occitanoromànica de les llengües romàniques. El català té una classificació força complexa i no exempta de polèmica (fins amb un cert rerefons polític), car comparteix moltes característiques amb el castellà (llengua iberoromànica), i amb l'occità i el francès (gal·loromàniques). És per aquest motiu que la classificació de la llengua catalana canvia segons les fonts. No obstant això, en general es considera una llengua de transició entre les llengües iberoromàniques i les llengües gal·loromàniques, tot i que és molt propera a l'occità.^[84]

Coneixement del català

Segons dades del 2013,^[85] el 94,3 % de la població de Catalunya entén el català, el 80,4 % el sap parlar, el 82,4 % el sap llegir i el 60,4 % el sap escriure. El 2008, la llengua catalana era considerada la llengua materna del 35,4 % dels catalans,^[86] la pròpia del 46 %^[87] i la d'ús habitual del 47,6 %^[88] (els percentatges inclouen també als parlants que consideren conjuntament al castellà i al català com a llengua materna, pròpia o d'ús habitual).

Català		
Coneixement	Persones	Percentatge
L'entén	5 899 400	94,3 %
El sap parlar	5 027 200	80,4 %
El sap llegir	5 152 400	82,4 %
El sap escriure	3 776 300	60,4 %
Població total major de 2 anys	7 553 650	100 %

Coneixement del castellà

Segons dades oficials del 2013 publicats a la web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, el castellà és la llengua més parlada de Catalunya, on supera el català tant com a llengua materna, d'identificació i habitual.^[85] El 2008, el castellà era la llengua materna del 58,8 % dels catalans,^[86] la pròpia del 55,3 %^[87] i l'habitual del 57,9 %^[88] (els percentatges inclouen també als parlants que consideren conjuntament al castellà i al català com a llengua materna, pròpia o d'ús habitual).

Castellà		
Coneixement	Persones	Percentatge
L'entén	6 239 200	99,8 %
El sap parlar	6 233 500	99,7 %
El sap llegir	6 092 700	97,4 %
El sap escriure	5 997 200	95,9 %
Població total major de 2 anys	7 553 650	100 %

Coneixement de l'occità aranès

L'aranès és la llengua materna del 22,4 % de la població de la Vall d'Aran, la pròpia del 27,1 % i l'habitual del 23,4 %.^[89]

La taula següent mostra les dades sobre el nivell de coneixement de l'occità aranès a la Vall d'Aran (l'any 2013). Els percentatges corresponen a la població total d'aquest territori i no pas a la població total de Catalunya.

Coneixement de l'aranès ^[85]		
Coneixement	Persones	Percentatge
L'entén	6840	80,74 %
El sap parlar	4710	55,61 %
El sap llegir	5020	59,33 %
El sap escriure	2950	34,87 %

Coneixement de llengües estrangeres

El març del 2011 el Baròmetre de la Comunicació en col·laboració amb l'IEC feren un estudi sobre l'ús social de les llengües a Catalunya i el seu coneixement entre la població amb els següents resultats:^[90]

Coneixement	Català	Castellà	Anglès	Francès	Àrab	Altres
L'entén	95,3 %	99,9 %	24,1 %	13,2 %	3,1 %	9,6 %
El sap parlar	77,5 %	99,8 %	18,8 %	10,8 %	3,0 %	8,5 %
El sap escriure	60,6 %	99,0 %	15,8 %	8,2 %	2,6 %	6,7 %

Llengua habitual i llengua materna

A Catalunya el factor més important del bilingüisme social és la immigració procedent de la resta de l'estat espanyol. Hom ha calculat que, sense migracions, la població de Catalunya hauria passat d'uns 2 milions de persones el 1900 a 2,4 al 2001,^[91] en comptes dels més de 6,1 milions censats en aquesta data (i que són més de 7 al 2008); és a dir, la població sense immigració hauria estat el 39 % de la real. El percentatge de parlants de català com a primera llengua a Catalunya ha passat del 36,2 %, més 2,5 % de bilingües el 2003 al 31,6 % més un 3,8 % de bilingües el 2008, unes dades^[92] que confirmen el retrocés del català a Catalunya, encara que, més lentament que en altres territoris.

Segons l'Enquesta Demogràfica de 2007, de les dades comparatives que aquesta enquesta ofereix en relació a les de l'any 1986, tot just encetada la política lingüística, destaca el fet que mentre la població en aquests 11 anys havia crescut en 1 193 467 habitants, la població que havia adquirit les distintes habilitats lingüístiques ho havia fet de manera superior: 1 304 446 persones més entenien el català, hi havia 1 570 034 nous parlants, 1 588 658 eren nous lectors i 2 116 533 persones més sabien escriure en català, factor que és atribuïble a una actitud social favorable i a polítiques públiques eficaces.^[93]

Tot i així, pel que fa als usos, el català és la segona llengua més parlada de Catalunya, on és superada pel castellà tant com a llengua materna, d'identificació i habitual segons les dades oficials de l'Institut d'Estadística de Catalunya 2013. Segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) per a l'any 2013, el català és la llengua habitual del 43,1 % de la població de Catalunya (un 36,3 % en exclusiva i un 6,8 % bilingüe amb el castellà). En termes absoluts, 2 696 200 persones tenen al català com a idioma habitual (2 269 600 en exclusiva i 426 600 bilingüe amb el castellà), davant de 3 172 600 (50,7 %) que tenen al castellà com a llengua habitual. Pel que fa a l'enquesta anterior d'Idescat s'observa un retrocés en xifres absolutes de l'ús habitual del català (2 696 200 enfront de 2 933 300 de 2008) i també en valors relatius (43,1 % davant del 47,6 %). S'observa també un retrocés, tant en valors absoluts com relatius, dels habitants de Catalunya que usen habitualment tant el castellà com el català (en valors absoluts es passa de 736 700 a 426 600; en valors relatius, el retrocés és del 12 % al 6,8 %), el que es tradueix en la disminució de les persones que utilitzen habitualment només el català.^[85]

Segons l'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013, de l'Institut d'Estadística de Catalunya, el 31,0 % de la població tenia com a llengua materna el català, el 55,1 % el castellà i el 2,4 % era bilingüe matern. La llengua catalana s'ha mantingut com a llengua habitual del 35,6 % el 2008, al 36,3 %^[94] el 2013, mentre que el castellà augmenta des del 45,9 % el 2008 al 50,7 %^[94] el 2013. Per la seva banda els bilingües perfectes baixen considerablement de l'11,9 %^[95] el 2008 al 6,8 %^[94] el 2013. Segons la mateixa font, el català ha seguit augmentant tant en parlants com en coneixement escrit de la població, però continua disminuint en percentatge respecte al total de la ciutadania catalana.

Els habitants de Catalunya que tenen com a llengua materna al català són menys que aquells que la fan servir de manera habitual. Segons l'Idescat, el 2013, 2 097 000 persones (33,4 %) tenien al català com a llengua materna (enfront de 3 448 500, 55,1 %, que tenen al castellà). Aquestes xifres inclouen a 152 700 que també tenen com a llengua materna el castellà. Es mostren fenòmens similars als descrits amb la llengua habitual en relació amb les dades de 2008: estabilització de parlants que tenen el català com a llengua materna (2 186 000 el 2008 enfront dels citats 2 097 000 de 2013), amb la reculada en termes relatius (34,60 % enfront del 33,4 %), retrocés dels parlants que tenen com a llengües maternes el castellà i el català (es passa de 236 500 a 152 700 parlants; retrocés del 3 % al 2,4 % en termes relatius), amb la consegüent disminució del nombre de persones que consideren exclusivament al català com a llengua materna.^[85]

En sentit similar, els catalans que consideren al català com a llengua d'identificació són els mateixos que els que la fan servir de manera habitual. Segons les dades d'Idescat, el 2013, 2 712 700 persones (43,4 %) tenien al català com a llengua d'identificació (per 2 973 600, el 47,5 % que ho feien amb el castellà). Aquestes xifres inclouen a 542 800 persones que també s'identifiquen amb el castellà. Es mostren els mateixos fenòmens que els relatius a llengua habitual i materna pel que fa a les dades de 2008: lleuger retrocés del nombre de parlants que s'identifiquen amb el català (2 770 500 el 2008 enfront dels citats 2 712 700 de 2008), amb retrocés també en termes relatius (46 % enfront del 43,4 %), retrocés dels parlants que s'identifiquen amb el català i el castellà (es passa de 542 800 a 437 600 parlants; retrocés del 8,8 % al 7,0 % en termes relatius), amb la simètrica disminució del nombre de persones que s'identifiquen exclusivament amb el català.^[85]

Entre els cantautors de música popular en llengua catalana destaquen els artistes del moviment de la Nova Cançó, com ara Lluís Llach, Joan Manuel Serrat, Maria del Mar Bonet i Francesc Pi de la Serra; en castellà van destacar Serrat, Luis Eduardo Aute i Manolo García. En el jazz destaca Tete Montoliu, i en el rock Companyia Eléctrica Dharma El Último de la Fila, Sopa de Cabra, Els Pets i amb un estil més pop, Gossos. La música electrònica, experimental i independent s'ha vist beneficiada amb la celebració de festivals com ara LEM, el Sònar o el Primavera Sound.

Costums i tradicions

Article principal: Festes populars als Països Catalans

La sardana es considera la dansa nacional de Catalunya. És una dansa de grup que es balla en rotllana, on els balladors s'agafen de les mans, si és possible home-dona-home-dona... mirant tots al centre de la rotllana. S'acompanya amb el so dels instruments de vent de la cobla. El ball de bastons i la jota de les Terres de l'Ebre també són danses populars catalanes, així com les cantades d'havaneres, pròpies de la costa.

Una manifestació molt rellevant i molt coneguda internacionalment és l'aixecament de castells (torres humanes), tradició original del Camp de Tarragona,^[100] i que s'ha estès a altres regions de Catalunya. Els participants rivalitzen per formar-ne de més alts i de millor estructura, coronats amb l'enxaneta, un nen o nena que aixeca el braç.

El 23 d'abril, se celebra Sant Jordi, patró de Catalunya. Aquesta festa se celebra amb la tradició de regalar roses i llibres als familiars i amics.

El 23 de juny, Nit de Sant Joan, se celebra una popular revetlla. La tradició antiga popular inclou cremar fogueres per a allunyar els dimonis, les malalties i altres desgràcies; es menja coca i es beu cava.

El 28 de juliol del 2010, Catalunya va aprovar una llei per abolir les curses de braus. Aquesta nova llei, que serà efectiva a partir de l'1 de gener de l'any 2012, va partir d'una Iniciativa Legislativa Popular en la qual van firmar unes 180 000 persones.^{[101][102]}

Festes populars

Les tres principals festivitats de Catalunya són les següents:

- Sant Jordi (23 d'abril). Patró de Catalunya. Dia laborable. La festivitat se celebra amb la tradició del regal de roses i llibres als éssers estimats la compra dels quals s'efectua sobretot en els llocs de venda de roses i llibres als carrers.
- Sant Joan (24 de juny). Dia no laborable. La festa, en realitat, se celebra la nit anterior, amb la tradició d'organitzar grans revetlles amb les que es rep l'estiu, encenent fogueres i tirant petards. La nit més curta de l'any és, al seu torn, la més festiva, al costat de la nit de cap d'any. És tradició acabar el sopar menjant coca de Sant Joan i brindant amb cava.
- Diada Nacional de Catalunya (11 de setembre), festa oficial de Catalunya. Dia no laborable. Es recorda la caiguda de Barcelona davant les tropes de Felip V l'11 de setembre de 1714, que va provocar l'abolició de les lleis i institucions pròpies del Principat de Catalunya. El Parlament la va declarar «festa nacional» en la seva primera llei després del seu restabliment, el 1980.^[103] La jornada és prolífica en actes simbòlics i manifestacions de caràcter polític.

Parada de venda de llibres el Dia de Sant Jordi, a la Rambla de Catalunya barcelonina.

Patrimoni de la Humanitat

El pla de protecció dels béns culturals i naturals de la Unesco conegut com a Patrimoni de la Humanitat ha catalogat nombroses obres que es troben a Catalunya. La primera adscripció al Patrimoni de la Humanitat van ser diverses obres d'Antoni Gaudí el 1984 per la seva contribució a l'arquitectura modernista, a les quals es van afegir algunes més el 2005 i es van agrupar sota la mateixa entitat. Aquestes obres són el Parc Güell, el Palau Güell, la Casa Milà, la façana del Naixement i la cripta de la Sagrada Família, la Casa Vicens, la Casa Batlló i la Colònia Güell. El 1991 es va afegir a la llista el Monestir de Poblet, on reposen nombrosos monarques de la Corona d'Aragó. Set anys després es va sumar sota el mateix títol l'Art rupestre de l'arc mediterrani de la Península Ibèrica, que s'estén pel litoral mediterrani peninsular, en el qual Catalunya contribueix amb nombroses mostres. El 2007 es va declarar Patrimoni de la Humanitat el Palau de la Música Catalana i l'Hospital de Sant Pau en una mateixa entitat, ambdues obres modernistes de Lluís Domènech i Montaner. El 2000 es van afegir a la llista dos conjunts: la formada per les Esglésies romàniques de la Vall de Boí i el Conjunt arqueològic de Tàrraco. L'última incorporació va ser la de la Patum de Berga, el 2005, categoritzada com a Patrimoni oral i immaterial de la Humanitat.

Temple de la Sagrada Família

Cultura catalana

Article principal: Catalans

Els catalans i les catalanes són un poble o una ètnia europea i mediterrània que té les seves arrels als Pirineus orientals i territoris adjacents. Històricament, es consideren com a catalans els individus de parla catalana^[104] que, generalment, són originaris d'algun dels territoris modernament anomenats Països Catalans. A partir del segle xvi es va generalitzar l'ús del gentilici de valencià,^[105] tant per la llengua com pels habitants, i més tard el gentilici de mallorquí, perdent-se la unitat del gentilici català i la consciència de col·lectivitat, sobretot a partir de la Guerra de Successió.^[22] Al començament del segle xx el moviment catalanista va propugnar la recuperació de la generalització del gentilici català comú, malgrat la regionalització del gentilici al Principat i de les reticències sorgides en amplis sectors de les Illes Balears i del País Valencià. Acadèmicament es va superar la polèmica sobre el nom de la llengua i de la literatura comunes (català), mentre que en l'àmbit polític determinats sectors intenten (especialment des de la transició democràtica) de promoure la disgregació.^[22] Això no obstant, segons el Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans, català és la persona natural dels Països Catalans.^[106] Tanmateix, la condició política de catalans únicament és reconeguda oficialment en dos territoris:

- En la Comunitat Autònoma de Catalunya.^[107]

Article 7:

1. Gaudeixen de la condició política de catalans o ciutadans de Catalunya els ciutadans espanyols que tenen veïnatge administratiu a Catalunya. Llurs drets polítics s'exerceixen d'acord amb aquest Estatut i les lleis, així com els que emigren i els seus descendents.

- També és reconegut el gentilici *català* en la *Catalunya del Nord*.^{[108][109]}

El mot *català*-ana és el gentilici de **Catalunya**. L'etimologia d'ambdós mots és incert i obert a interpretacions. La teoria més acceptada és que fa referència al terme *castlà* o *catlà*, mot que guardaria relació amb el governador d'un castell, en francès *chastelain* i *châtelain*, en occità *chastelan* o *castelan* (i segons alguns dialectes meridionals, pronunciat "castelà"), en castellà *castellano*. Amb l'addició del sufix *-ia* donaria lloc a les formes llatines de *Catalonia* i *Catalaunia*, que significaria terra de castells.^{[18][19]} D'acord amb aquesta teoria, el terme *castellà* en seria homòleg. Una altra teoria suggereix que *Catalunya* prové de "Gotholàndia" és a dir la terra dels gots; de fet, els francs sovint anomenaven el territori català (o fins i tot, la península Ibèrica) com a Gòtia. Altres teories suggereixen que prové d'un mític príncep alemany, *Otger Cataló*, o del mot *laketani*, tribu que habitava les terres del que avui són el *Vallès* i el *Barcelonès*, i que per influència *italiana* va evolucionar a *katelans* i d'aquí a *catalans*.^[25]

La primera referència documental del terme *Catalunya* apareix al *Liber Maiolichinus de Gestis Pisanorum Illustribus*, una epopeia llatina que narra la *Croada pisano-catalana* de l'any **1113-1114** contra Madina Mayurqa, cabdellada per l'arquebisbe de Niça Pere II i el comte Ramon Berenguer III de Barcelona. Aquesta obra fou redactada entre **1115** i **1120** i es refereix al comte de Barcelona com «*Dux Catalanensis*», al seu territori com a «*Catalania*», i als seus homes com a «*Catalanenses*». Malgrat els diversos estudis, es desconeix encara l'etimologia de la paraula «català» i «Catalunya», així com tampoc s'entén perquè apareix primer en un document pisà i no en la pròpia documentació catalana.

Mitologia catalana

Article principal: Mitologia catalana

La *Mitologia catalana* és el legendari que s'ha explicat durant generacions a Catalunya o als Països Catalans. Es tracta d'un conjunt d'històries de transmissió oral centrades en personatges singulars o en explicar l'existència de construccions i particularitats locals. Poden ser la transformació de mites europeus similars o bé tradicions pròpies. Com a representació cultural transcendeix els límits fronterers actuals, essent una manifestació més de la cultura catalana.

Eminentment de transmissió oral, es pot dir que hi ha similituds amb les cultures limítrofes. No obstant això, als Països Catalans s'hi presenten una sèrie de característiques pròpies com els diferents personatges fruit de la diferenciació cultural.

L'origen de la *mitologia* possiblement recollís part de les creences preromanes integrades en el paganisme romà, és el cas de les faies. Els lars haurien derivat cap a les figures dels gnoms i follets, les nimfes derivarien a moltes figures lligades a l'aigua com ara les aloges o bé les driades derivarien a esperits del bosc com ara les fades.

Drac de Vilafranca del Penedès (s.XV)

La crema d'objectes durant el solstici d'estiu és un ritual habitual des de temps prehistòrics al Pirineu català. (Haro de Les, 2008)

La cristianització de l'Imperi Romà i especialment l'edicte de Milà del 313 condemnarien pràcticament aquestes manifestacions a la clandestinitat cultural, no obstant això, la penetració fou més profunda a les zones rurals i no tan intensa a causa del bon arrelament que tingué l'arrianisme al regne visigot peninsular. El sorgiment de l'islam i la conquesta de la península Ibèrica importà algunes creences i llegendes pròpies dels pobles semítics i en generaren força lligades als fets de l'ocupació sarraïna i la contesta militar del Regne Franc (p. ex. cançó de Rotllan), tot i així el paganisme persistí amb força a les àrees rurals. Els rituals màgics, les rondalles i llegendes foren una forma d'entendre i transmetre coneixements sobre les herbes remeieres, la història i la moral entre les classes sense instrucció.

L'església catòlica generà la seva pròpia mitologia al voltant de les figures de determinats sants: Sant Narcís i la llegenda de les mosques durant el setge de Girona del 1285, Sant Jordi i el drac,^[110] el suposat martiri de Santa Eulàlia de Barcelona i fins i tot en vida com sant Vicent Ferrer. També fou època de les epidèmies de pesta negra i com a conseqüència es desenvoluparen les danses de la mort o danses macabres que foren representades en diverses localitats catalanes durant segles.

A partir de la baixa edat mitjana els éssers mitològics foren considerats dimonis o bé entitats relacionades amb la bruixeria i perseguits per l'església catòlica. La inquisició practicà múltiples execucions públiques i crema d'objectes per tal d'erradicar la bruixeria. Molta de la casuística fou recollida per Sprenger i Kramer al *Malleus maleficorum* i en l'àmbit peninsular autors com els religiosos Martín del Río (*Disquisiciones mágicas*, 1599), Fuentelapeña (*El ente dilucidado*, 1676), Benito Jerónimo Feijoo (*Teatro crítico universal*, segle XVIII). El racionalisme dels segles XVII i XVIII relegà les creences sobre bruixeria i els éssers fantàstics als contes per fer por als nens i bandejada dels costums i creences

generals.^[111]

Ben entrat el segle XIX amb la *Renaixença* i el *modernisme* se cercaren els referents mitològics catalans i molts autors s'interessaren a cercar i documentar aquests costums i rituals propis, destacant-se'n entre tots la figura de Joan Amades en la seva obra gairebé enciclopèdica, recolliren moltes de les llegendes, costums, cançons i rondalles. L'esplendor medieval esdevingué un referent històric i cultural i per aquest motiu s'inventariaren especialment els relats de l'època.

Gastronomia

Article principal: Gastronomia de Catalunya

La gastronomia de Catalunya posseeix una gran tradició culinària. Els seus processos culinaris ja es descriuen documentalment d'ençà el segle XV. Ofereix una gran varietat de productes tant del mar com de la muntanya i l'horta. Sent en algunes ocasions característica la mescla de tots dos com és el cas del mar i muntanya. La cuina catalana ha aportat tot un seguit de plats típics del país amb guisats de peix com els suquets o la sarsuela, l'escudella (una espècie de bullit), la calçotada i la salvitxada. És típic de Catalunya el Pa amb tomàquet, que acompanya a molts plats de carn o embotits, i amb el qual s'elaboren els entrepans. Les salses com l'alloli i el romesco són les salses més característiques de la cuina catalana. És destacable la riquesa d'embotits que s'elaboren a la comarca d'Osona, especialment el fuet de Vic. Les butifarres de diverses composicions. Quant a la rebosteria, són famoses la crema catalana, els panellets, que s'elaboren especialment al novembre, el Menjar blanc, etc.

Catalunya també es distingeix per la seva gran tradició vinícola. Les zones del Penedès, Alella, Priorat i el Segre són grans productores d'una gran varietat de vins. El més conegut i exportat és el cava del Penedès, la producció del qual lideren empreses familiars com Freixenet i Codorníu.

Cal anotar que Catalunya ofereix una gran varietat de restaurants amb cuina de totes les regions espanyoles, així com de cuina internacional. Malgrat que Barcelona és la ciutat amb major quantitat i varietat de restaurants, els més prestigiosos, i distingits amb més estrelles Michelin l'any 2012 són el "Sant Pau" de Carme Ruscalleda que es troba a Sant Pol de Mar i El Cellar de Can Roca a Girona.^[112]

Altres referents gastronòmics han estat "El Bulli" de Ferran Adrià, que es trobava a Roses, tancat el 30 de juliol de 2011;^[113] i el restaurant "Can Fabes" de Santi Santamaria, situat a Sant Celoni.

Llesques de pa amb tomàquet

Mitjans de comunicació

Article principal: Mitjans de comunicació a Catalunya

Catalunya té una gran quantitat de mitjans de comunicació tant en llengua catalana com castellana, i fins i tot un gran nombre de mitjans bilingües.

Televisió

La Televisió de Catalunya, cadena pública de Catalunya que emet íntegrament en llengua catalana, és la principal televisió catalana. Té cinc canals: TV3, Canal 33, 3/24, Esport3 i el Canal Super3. TVC competeix en audiències amb canals en castellà de grups de comunicació espanyols, principalment Radiotelevisión Española, Atresmedia i Mediaset España Comunicación. Aquestes grups tenen la seu a Madrid, però disposen de centres de producció a Catalunya, des d'on emeten alguns programes.

Altres televisions de menor audiència, encara que de presència destacable són 8 TV, televisió privada del Grup Godó que emet en català, Barça TV, El Punt Avui TV, i les televisions locals, el major exponent de les quals és Barcelona Televisió, que també emeten en català.

Prensa

Els dos principals grups editors catalans de premsa i revistes són el Grup Godó i el Grup Zeta. Cadascun dels grups té una gran varietat de capçaleres tant de diaris d'informació general com esportiva, i de revistes.

Els dos principals diaris catalans d'informació general són El Periódico de Catalunya (Grup Zeta) i La Vanguardia (Grup Godó), tots dos amb edicions en català i castellà. Són els dos periòdics amb major tiratge i distribució a Catalunya, per davant de diaris en castellà d'àmbit estatal com "El País" o "El Mundo", que també tenen delegacions a Catalunya. També destaquen els diaris editats només en català El Punt Avui i Ara. Hi ha nombrosos diaris comarcals escrits en català, i d'àmbit més local. Els més destacats són El 9 Nou, Segre, Regió 7, Diari de Girona i el Diari de Tarragona.

En l'àmbit de la informació esportiva destaquen Sport, del Grup Zeta, i El Mundo Deportivo (Grup Godó). Tots dos estan escrits íntegrament en castellà. En llengua catalana destaca L'Esportiu.

Ràdio

La ràdio amb major audiència a Catalunya és RAC 1 (Grup Godó), que emet íntegrament en català, com la segona, Catalunya Ràdio, la ràdio pública pertanyent a la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.^[114]

Grups comunicatius i productores

Catalunya és seu de forts grups de comunicació que actuen tant en el sector audiovisual com en el de la premsa, l'edició de llibres i revistes, i la producció cinematogràfica. Els més rellevants són el Grup Godó, el Grupo Planeta i el Grup Zeta. També són molt destacables, especialment en l'àmbit audiovisual, les productores Gestmusic, El Terrat, Focus i Mediapro. També cal assenyalar la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, empresa pública de l'administració autonòmica catalana, titular de Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio, entre d'altres mitjans.

Esports

Article principal: Esport a Catalunya

Catalunya és un país amb gran tradició esportiva, especialment des de principis del segle xx, data en què s'hi van fundar els grans clubs en tots els àmbits que, en alguns casos, van ser els primers d'Espanya a fundar-se. Els esports més populars són el futbol, el bàsquet, el tennis, l'hoquei i d'altres. Cal esmentar també l'afició per l'esquí, i les nombroses estacions d'esquí situades als Pirineus catalans entre les quals destaca Baqueira Beret, la més gran d'Espanya. També hi ha gran afició al ciclisme.

Els clubs de futbol més importants de Catalunya són el Futbol Club Barcelona i el RCD Espanyol, ambdós de Barcelona, que juguen a la primera divisió del futbol espanyol. Actualment, el Girona FC també juga a primera divisió. Altres equips importants són el Gimnàstic de Tarragona, el CF Reus Deportiu, tots dos la segona divisió. El FCB ha guanyat 25 vegades el títol de campió de la Lliga Espanyola i cinc vegades la Lliga de Campions, a més d'altres títols importants. Destaca la consecució en un mateix any (2009) dels sis títols possibles (Liga BBVA, Copa del Rei, Lliga de Campions, Supercopa d'Espanya, Supercopa d'Europa i Mundial de Clubs de la FIFA). És el primer i únic equip de la història a aconseguir-ho. Per altra banda, el RCD Espanyol de Barcelona ha aconseguit entre d'altres títols, 4 Copes del Rei.

Estadi Camp Nou

Catalunya ha organitzat dos dels esdeveniments esportius internacionals més importants: els Jocs Olímpics d'estiu, i sent-ne l'única seu espanyola a fer-ho, el 1992, els Jocs Mediterranis de 1955, els campionats del món d'atletisme i natació, i l'Eurobasket. Catalunya va ser seu local per a la Copa del Món de Futbol d'Espanya el 1982. S'hi celebren també el Gran Premio de España de Fórmula 1, i el Gran Premi de Catalunya de MotoGP en el Circuit de Catalunya de Montmeló; així com el Ral·li Costa Brava i La volta a Catalunya.

Dotze federacions esportives catalanes són oficialment reconegudes per les federacions internacionals. Aquestes federacions compten amb seleccions en catorze disciplines, cap d'elles olímpica, que participen a nivell internacional de manera oficial, representant Catalunya. Les catorze seleccions catalanes són de futbol sala, corfbol, pitch & putt, futbol australià, fisicoculturisme, taekwondo, twirling, kickboxing, karate, icestock, raquetball, cursa de muntanya, esquí de muntanya i escalada.

Selecció catalana de futbol

Article principal: Selecció catalana de futbol

Històricament s'ha conegut com a **selecció o seleccions catalanes de futbol** a les formacions que han competit sota la jurisdicció de la Federació Catalana de Futbol (FCF).

La selecció catalana de futbol no està reconeguda per la FIFA, per l'oposició de la Federació Espanyola de Futbol^[115] i del Consell Superior d'Esports (CSD),^[116] i per tant només pot jugar partits amistosos a nivell internacional. Tanmateix sí que pot competir oficialment com a selecció autònoma a les competicions de la Federació Espanyola de Futbol que organitza normalment per a categories inferiors. La selecció absoluta masculina té com a seleccionador a Gerard López des de 2013.

El 22 de desembre del 2009, Catalunya s'adjudicà el I Trofeu Catalunya Internacional, guanyant la selecció argentina.^[117]

Equip inicial al partit Catalunya-Nigèria, de gener de 2013.

Ciència i tecnologia

La recerca científica i tecnològica ha estat un dels pilars del desenvolupament econòmic i industrial de Catalunya. Alguns dels científics més cèlebres de Catalunya són Narcís Monturiol, l'astrònom Josep Comas i Solà, el climatòleg Eduard Fontserè, el bioquímic Joan Oró o el biòleg Ramon Margalef. En la recerca científica econòmica destaca Andreu Mas-Colell.

Tant el govern com les empreses privades realitzen grans inversions econòmiques per a potenciar les recerques científiques i tecnològiques. Destaca en aquest cas el Consell Superior d'Investigacions Científiques.

Referències

- «Els Països Catalans (<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/els-paisos-catalans>)». *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana.
- «Idescat. Estimacions de població. (<https://web.archive.org/web/20231103125414/https://www.idescat.cat/dades/ep/8milions.html>)». Generalitat de Catalunya, IDESCAT. Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/dades/ep/8milions.html>) el 2023-11-03. [Consulta: 3 novembre 2023].
- ABADAL I DE VINIYALS, Ramon. *Catalunya carolíngia*. Institut d'Estudis Catalans, 1926-55.
- «Història (<https://web.archive.org/web/20240524233040/https://web.gencat.cat/ca/temes/catalunya/coneixer/cultura-llengua/>)». Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (<http://web.gencat.cat/ca/temes/catalunya/coneixer/cultura-llengua/>) el 2024-05-24. [Consulta: 24 maig 2024].
- COLL I ALENTORN, Miquel. *Història*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992. ISBN 978-84-321-1882-1.
- GORT JUANPERE, Ezequiel. «Siurana. La llegenda de la reconquesta (<https://web.archive.org/web/20100413185611/http://www.cornudellaweb.com/siurana/llegendes.htm>)». Siurana, les llegendes, 1994. Arxivat de l'original (<http://www.cornudellaweb.com/siurana/llegendes.htm>) el 13 d'abril 2010. [Consulta: 25 maig 2024].
- HERNÁNDEZ CARDONA, Francesc Xavier. *Història militar de Catalunya. Vol III: La defensa de la terra*. Rafael Dalmau, 2003. ISBN 84-232-0664-5.
- (francès) Text complet del Tractat dels Pirineus (<http://www.smae.diplomatie.gouv.fr/choiseul/ressource/pdf/D16590001.pdf>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20050918195527/http://www.smae.diplomatie.gouv.fr/choiseul/ressource/pdf/D16590001.pdf>) 2005-09-18 a Wayback Machine. transcripció dels arxius nacionals de França (en PDF)
- «El Parlament declara la República i posa en marxa el Procés Constituent (https://www.ara.cat/politica/DIRECTE-Parlament-propstes-resolucio-respondre_0_1895210574.html)». *Ara.cat*, 25-05-2024.
- «Catalan parliament declares independence from Spain (<https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-41780116>)». *BBC*, 27-10-2017 [Consulta: 27 octubre 2017]. Arxivat (<https://web.archive.org/web/20180122093014/http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-41780116>) 22 de gener 2018 a Wayback Machine.
- «¿Realmente aprobó el Parlament el viernes la independencia de Catalunya? (<https://www.publico.es/politica/realmente-aprobo-parlament-viernes-independencia-catalunya.html>)». *Publico*, 28-10-2017 [Consulta: 20 gener 2019]. Arxivat (<https://web.archive.org/web/20190121010926/https://www.publico.es/politica/realmente-aprobo-parlament-viernes-independencia-catalunya.html>) 21 de gener 2019 a Wayback Machine.
- «Fin a la aplicación del artículo 155 de la Constitución en Cataluña 218 días después de la intervención (<http://www.elmundo.es/cataluna/2018/06/02/5b1279a446163fb53f8b45f3.html>)». *El Mundo*, 02-06-2018 [Consulta: 20 gener 2019].
- «Preàmbul (<https://web.archive.org/web/20240524233041/https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=401680&language=ca#1097616>)». *Estatut d'autonomia de Catalunya 2006*. Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=401680&language=ca#1097616>) el 24 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
- «Constitució Espanyola (<https://web.archive.org/web/20240225221644/https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCATALANA.pdf>)» p. 9. Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. Arxivat de l'original (<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCATALANA.pdf>) el 25 de febrer 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
- «Article 10 - La capital (<https://web.archive.org/web/20240524233041/https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=401680&language=ca#1097627>)». *Estatut de Catalunya*. Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=401680&language=ca#1097627>) el 2024-05-24. [Consulta: 24 maig 2024].
- «Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013 (<https://web.archive.org/web/20230330084818/https://www.idescat.cat/serveis/biblioteca/docs/cat/eulp2013.pdf>)». Institut d'Estadística de Catalunya, 2015. Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/serveis/biblioteca/docs/cat/eulp2013.pdf>) el 30 de març 2023. [Consulta: 25 maig 2024].
- «Els usos lingüístics de la població de Catalunya (<https://web.archive.org/web/20231108094939/https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/dadesestudis/altres/arxius/dossier-eulp-2018.pdf>)». *Anuari estadístic de Catalunya 2018* p. 43. Idescat, 2018. Arxivat de l'original (<https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/dadesestudis/altres/arxius/dossier-eulp-2018.pdf>) el 8 de novembre 2023. [Consulta: 8 novembre 2023].

18. «La formació de Catalunya (<https://web.archive.org/web/20090101023358/http://www.gencat.cat/catalunya/cat/historia/historia2.htm>)». Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (<http://www.gencat.cat/catalunya/cat/historia/historia2.htm>) el 1 gener 2009. [Consulta: 25 maig 2024].
19. «Curiositats sobre Catalunya i el català (<https://web.archive.org/web/20110711063307/http://neni.galeon.com/aficiones1345631.html>)». Arxivat de l'original (<http://neni.galeon.com/aficiones1345631.html>) el 2011-07-11. [Consulta: 3 desembre 2013].
20. RUBIO GARCÍA, LUIS. «Catalán - Cataluña (<https://web.archive.org/web/20240524233040/https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1342520>)» (en castellà), 1978. Arxivat de l'original (<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1342520>) el 24 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
21. «Etimologia de Catalunya (<https://web.archive.org/web/20170630085518/http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2012/03/26/etimologia-de-catalunya/>)». *sàpiens.cat*, 26-03-2012. Arxivat de l'original (<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2012/03/26/etimologia-de-catalunya/>) el 30 de juny 2017. [Consulta: 15 juliol 2017].
22. «Catalunya (<https://web.archive.org/web/20220703201728/https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/catalunya-3>)». *enciclopedia.cat*. Arxivat de l'original (<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/catalunya-3>) el 3 de juliol 2022. [Consulta: 20 juliol 2022].
23. COLL I ALENTORN, Miquel. *Textos i Estudis de Cultura Catalana: Història* (<http://books.google.cat/books?id=nrGpXHsFL3UC&hl=ca>). Barcelona: Curial/Abadia de Montserrat, 1992, p. 185. ISBN 8478262997 [Consulta: 12 abril 2010].
24. VERNET GINÉS, Juan «El nombre de Cataluña (<https://web.archive.org/web/20221222214425/https://raco.cat/index.php/BoletinRABL/article/view/195878>)». *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, 1970, pàg. 133–136. Arxivat de l'original (<https://raco.cat/index.php/BoletinRABL/article/view/195878>) el 2022-12-22. ISSN: 2339-9864 (<https://www.worldcat.org/issn/2339-9864>) [Consulta: 11 febrer 2023].
25. «El Misteri de la Paraula Catalunya (https://web.archive.org/web/20080413172344/http://www.histocat.cat/pdf/talaiotic_1.pdf)». Arxivat de l'original (http://www.histocat.cat/pdf/talaiotic_1.pdf) el 2008-04-13. [Consulta: 30 abril 2007].
26. Jocelyn Nigel Hillgarth *The Spanish Kingdoms 1250-1516* (<https://archive.org/details/spanishkingdoms10002hill>). Oxford University Press, 1976. ISBN 019822530x.
27. Alan Ryder *The Wreck of Catalonia. Civil War in the Fifteenth Century* (<https://archive.org/details/wreckofcatalonia0000ryde>). Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-920736-7. «This group of states comprised the kingdoms of Aragon, Valencia, and Majorca, the principality of Catalonia, and the counties of Roussillon and Cerdagne; further afield it embraced the kingdoms of Sicily and Sardinia. These states had no common institutions or bonds save allegiance to a common sovereign»
28. J. H. Elliot *The revolt of the Catalans. A study in the decline of Spain (1598-1640)* (<https://archive.org/details/revoltofcatalans0000elli>). Cambridge University Press, 1984. ISBN 0521278902. «The Crown of Aragon [...] consisted of three territories, each with its own institutions but governed by a single dynasty; the kingdoms of Aragon and Valencia and the Principality of Catalonia»
29. Fontana (2004: 20).
30. Cataluña (https://es.encyclopedia.msn.com/encyclopedia_761556976_4/Catalunya_Catalu%C3%B1a.html#s13) Arxivat (https://web.archive.org/web/20060525213437/http://es.encyclopedia.msn.com/encyclopedia_761556976_4/Catalunya_Catalu%C3%B1a.html#s13) 2006-05-25 a Wayback Machine.. 6. Historia. MSN Encarta en español. [Consulta: 27 de setembre de 2009]
31. Sesma 2000, pàg. 14
32. Sesma 2000, pàg. 60
33. Sesma 2000, pàg. 62
34. Hinojosa 2006, pp. 268-269
«El impulso decisivo vino de la mano de Jaime II, que con gran habilidad transformó la unión dinástica en una federación de Estados, todavía imperfecta, pero de gran efectividad, sobre todo cara a la proyección mediterránea de la Corona, utilizando para ello las Cortes particulares de cada Estado, delimitando las fronteras entre ellos, y dotándolos de administraciones y gobiernos similares, aunque conservando sus particularidades fiscales, monetarias o judiciales. Como señaló E. Sarasa (La Corona de Aragón en la Edad Media, Zaragoza, 2001) "la dualidad monarquía común y diversidad territorial parece que fue la clave del éxito de la Corona de Aragón como realidad histórica, al margen de las denominaciones aplicadas por algunos autores (Imperio catalano-aragónés, Confederación catalano-aragonesa, Condes-Reyes, etc.)". En tiempos de Jaime II "Corona de Aragón" (Corona Aragonie) era la denominación habitual para el dominio real. La monarquía cohesionaría la actuación exterior de los tres Estados, cuyos objetivos eran similares, pero siempre tratando de equilibrar las fuerzas centrales y las periféricas; de modo que para fortalecer el conjunto, Jaime II promovió en la Cortes de Tarragona -en 1319- el Privilegio de Unión, proclamando la indivisibilidad de los tres Estados que integraban la Corona de Aragón, y en el juramento real se introdujo la fórmula de mantener íntegra y unida la Corona. En definitiva, La Corona de Aragón era la Corona del rey. No olvidemos, por lo demás, que la Corona de Aragón no fue sólo una construcción política, sino también una potencia mercantil, marítima y cultural de primer orden en el Mediterráneo, cuyo éxito se basó en el papel de la monarquía como institución indiscutible y aglutinadora, posición que se afirmó en el tránsito de los siglos XIII y XIV, precisamente durante el reinado del rey Justo.»
— Hinojosa Montalvo, José; Jaime II y el esplendor de la Corona de Aragón; pp. 268-269
35. Cfr. «La expansión: el Casal d'Aragó (1213-1412) / L'expansió: el Casal d'Aragó (1213-1412)» (http://www.seacex.es/Spanish/Publicaciones/126/corona_aragon_08_03_expan.pdf) Arxivat (https://web.archive.org/web/20110720110650/http://www.seacex.es/Spanish/Publicaciones/126/corona_aragon_08_03_expan.pdf) 2011-07-20 a Wayback Machine., en Ernest Belenguier, Felipe V. Garín Llombart y Carmen Morte García, *La Corona de Aragón. El poder y la imagen de la Edad Media a la Edad Moderna (siglos XII - XVIII)*, Sociedad Estatal para la Acción Cultural Exterior (SEACEX), Generalitat Valenciana y Ministerio de Cultura de España - Lunewerg, 2006. ISBN 84-9785-261-3:
«Entre los siglos XII y XIV, la documentación poco habla de Corona de Aragón y más del Casal d'Aragó, si bien la expresión de Corona de Aragón ya se observa con Jaime el Justo, prevaleciendo así el título jerárquico del reino por delante del de condado y principado.»
— Belenguier, Garín Llombart y Carmen Morte, «La expansión: el Casal d'Aragó (1213-1412) / L'expansió: el Casal d'Aragó (1213-1412)», *op. cit.* 2006.
36. ALBERTÍ, Elisenda. *Dames, reines, abadesses, 18 personalitats femenines a la Catalunya medieval* (http://www.albertieditor.cat/ficha_a.php?id_producto=5874). Albertí Editor, 2007, p. 150-152 [Consulta: 13 maig 2013]. Arxivat (https://web.archive.org/web/20141108212852/http://www.albertieditor.cat/ficha.php?id_producto=5874) 2014-11-08 a Wayback Machine.
37. «Text complet del Tractat dels Pirineus (<https://web.archive.org/web/20050918195527/http://www.smae.diplomatie.gouv.fr/choiseul/ressource/pdf/D16590001.pdf#federation=archive.wikiwix.com&tab=url>)» (en francès). Direction Générale des Archives Nationales. Arxivat de l'original (<http://www.smae.diplomatie.gouv.fr/choiseul/ressource/pdf/D16590001.pdf>) el 18 de setembre 2005. [Consulta: 25 maig 2024].
38. ALBAREDA SALVADÓ, Joaquim. *La Guerra de Successió d'Espanya*, 2010. ISBN 978-84-9892-060-4.
39. SOBREQUÉS CALLICÓ, Jaume. *Repressió borbònica i resistència identitària a la Catalunya del segle XVIII*. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 29-01-2021, p. 410. ISBN 978-84-18601-20-0.
40. SIMON, Antoni «Els orígens històrics de l'anticatalanisme (<http://hdl.handle.net/10550/34591>)». *L'Espill*, núm. 24, 2006, pàg. 45-46.
41. PRUNA, Gerard «Puigdemont posa en pausa la DUI per obrir una última porta al diàleg (http://www.ara.cat/politica/compareixenca-Puigdemont-Parlament-referendum-1-O-DUI-independencia_0_1885011673.html)». *Ara*, 11-10-2017 [Consulta: 11 octubre 2017].

42. REDACCIÓ «Proclamada la República Catalana (<https://web.archive.org/web/20171027144358/https://www.vilaweb.cat/noticies/proclamada-la-republica-catalana-declaracio-independencia-catalunya-parlament/>)». *Vilaweb*, 27-10-2017. Arxivat de l'original (<https://www.vilaweb.cat/noticies/proclamada-la-republica-catalana-declaracio-independencia-catalunya-parlament/>) el 2017-10-27 [Consulta: 27 octubre 2017].
43. «Quin tipus de territori tenim? (https://web.archive.org/web/20090113202534/http://www15.gencat.net/pres_catalunya_dades/AppPHP/cat/territori.htm#territori)». Arxivat de l'original (http://www15.gencat.net/pres_catalunya_dades/AppPHP/cat/territori.htm#territori) el 2009-01-13. [Consulta: 1r maig 2007].
44. «La geografia (https://web.archive.org/web/20240524234542/https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/catalunya-3#anchor_-la-geografia)». Gran Enciclopèdia Catalana. Arxivat de l'original (https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/catalunya-3#anchor_-la-geografia) el 2024-05-24. [Consulta: 24 maig 2024].
45. Jordi Sacasas i Lluís, *Geografia de Catalunya*, Publicacions L'Abadia de Montserrat. ISBN 978-84-8415-915-5
46. «El clima i la hidrografia (https://web.archive.org/web/20240524234542/https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/catalunya-3#anchor_-el-clima-i-la-hidrografia)». *Gran Enciclopèdia Catalana*. Arxivat de l'original (https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/catalunya-3#anchor_-el-clima-i-la-hidrografia) el 24 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
47. «Catalunya / Cataluña (https://web.archive.org/web/20070321091410/http://es.encarta.msn.com/encyclopedia_761556976_1/Catalunya_Catalu%C3%B1a.html)» (en castellà). MSN Encarta. Arxivat de l'original (https://es.encarta.msn.com/encyclopedia_761556976_1/Catalunya_Catalu%C3%B1a.html) el 21 març 2007. [Consulta: 25 maig 2024].
48. «Biodiversitat a Catalunya (https://web.archive.org/web/20150924082817/http://www.gencat.cat/mediamb/publicacions/monografies/bd-conservacio/bd_catalunya_ca_basic.pdf)». Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (http://www.gencat.cat/mediamb/publicacions/monografies/bd-conservacio/bd_catalunya_ca_basic.pdf) el 24 de setembre 2015. [Consulta: 6 desembre 2014].
49. De les institucions (http://www.gencat.net/generalitat/cat/estatut/titol_2.htm) Arxivat (https://web.archive.org/web/20090125232106/http://www.gencat.net/generalitat/cat/estatut/titol_2.htm) 2009-01-25 a Wayback Machine. Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006
50. «Símbols de Catalunya (<https://web.archive.org/web/20240524233041/https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjuri?documentId=401680&language=ca#1097625>)». *Estatut de Catalunya*. Generalitat de Catalunya, 2006. Arxivat de l'original (<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjuri?documentId=401680&language=ca#1097625>) el 24 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
51. «Símbols nacionals (<https://web.archive.org/web/20240524233040/https://web.gencat.cat/ca/temes/catalunya/coneixer/cultura-llengua/#simbols-nacionals>)». Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (<https://web.gencat.cat/ca/temes/catalunya/coneixer/cultura-llengua/#simbols-nacionals>) el 24 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
52. «Himne nacional ([https://web.archive.org/web/20240524233040/http://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/himne-nacional/](https://web.archive.org/web/20240524233040/http://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/himne-nacional-/))». Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (<https://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/himne-nacional/>) el 24 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
53. «Diada Nacional de Catalunya - Reconeixement legal ([https://web.archive.org/web/20240524233042/https://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/historia/reconeixement-legal/](https://web.archive.org/web/20240524233042/https://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/historia/reconeixement-legal-/))». Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original ([http://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/historia/reconeixement-legal/](http://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/historia/reconeixement-legal-/)) el 2024-05-24. [Consulta: 24 maig 2024].
54. «Diada Nacional de Catalunya - Història (<https://web.archive.org/web/20240524233041/https://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/historia/>)». Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (<https://web.gencat.cat/ca/diada-nacional-de-catalunya/historia/>) el 24 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
55. «Idescat. Anuari estadístic de Catalunya. Densitat de població. Municipis amb més de 20.000 habitants (<https://web.archive.org/web/20190630160650/https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=250>)». Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=250>) el 2019-06-30. [Consulta: 14 desembre 2020].
56. «Facts and Figures (<https://web.archive.org/web/20090719132200/http://www.cidem.com/catalonia/en/about/facts/index.jsp>)». Arxivat de l'original (<http://www.cidem.com/catalonia/en/about/facts/index.jsp>) el 2009-07-19. [Consulta: 30 abril 2007].
57. PELLICER, Lluís «El grupo Axel, Argal y Pirelli trasladan su sede social de Cataluña (<https://web.archive.org/web/20220202074304/https://www.20minutos.es/noticia/3205529/0/el-grupo-hoteler-axel-traslada-su-sede-social-de-cataluna-a-madrid/>)» (en castellà). *20 minutos*, 05-12-2017. Arxivat de l'original (<http://www.20minutos.es/noticia/3205529/0/el-grupo-hoteler-axel-traslada-su-sede-social-de-cataluna-a-madrid/>) el 2022-02-02 [Consulta: 1r febrer 2022].
58. «L'ombra de l'efecte Mont-real: empreses que van marxar per no tornar (<http://www.lavanguardia.com/encatala/20171009/431913145350/empreses-fugen-separacio-estat-casos-quebec-escocia-crisis-financera-catalunya.html>)». *La Vanguardia*, 09-10-2017. Arxivat (<http://www.lavanguardia.com/encatala/20171009/431913145350/empreses-fugen-separacio-estat-casos-quebec-escocia-crisis-financera-catalunya.html>) 2022-02-02 a Wayback Machine.
59. «No són 3.000 empreses, són 332 (de veritat) (https://web.archive.org/web/20180115184451/http://www.viaempresa.cat/economia/empreses-canvi-real-seu-catalunya_52200_102.html)». Arxivat de l'original (http://www.viaempresa.cat/economia/empreses-canvi-real-seu-catalunya_52200_102.html) el 2018-01-15. [Consulta: 14 gener 2018].
60. «Solo un 12% de las empresas han completado el traslado de sede fuera de Cataluña (https://web.archive.org/web/20201030232801/https://www.ara.cat/es/economia/Solo-empresas-completado-traslado-sede_0_1927607411.html)». *Ara.cat*. Arxivat de l'original (https://www.ara.cat/es/economia/Solo-empresas-completado-traslado-sede_0_1927607411.html) el 2020-10-30 [Consulta: 1r febrer 2022].
61. MARTÍN, Albert «CaixaBank i el Sabadell s'emporten la seu fora de Catalunya (https://web.archive.org/web/20201215061653/https://www.w.ara.cat/economia/CaixaBank-Sabadell-semporten-fora-Catalunya_0_1882611774.html)». *Ara*, 06-10-2017. Arxivat de l'original (http://www.w.ara.cat/economia/CaixaBank-Sabadell-semporten-fora-Catalunya_0_1882611774.html) el 2020-12-15 [Consulta: 1r febrer 2022].
62. DE BARRÓN, Íñigo «El consejo de CaixaBank decide trasladar la sede de Barcelona a Valencia (https://elpais.com/economia/2017/10/06/actualidad/1507307282_078001.html)». *el País*, 06-10-2017. Arxivat (https://web.archive.org/web/20220201060818/https://elpais.com/economia/2017/10/06/actualidad/1507307282_078001.html) 2022-02-01 a Wayback Machine.
63. «El govern espanyol aprova el decret llei per a facilitar la sortida d'empreses de Catalunya (<https://web.archive.org/web/20171022085227/https://www.vilaweb.cat/noticies/el-gover-espanyol-aprova-el-decret-llei-per-a-facilitar-la-sortida-dempreses-de-catalunya/>)». *VilaWeb*, 06-10-2017. Arxivat de l'original (<https://www.vilaweb.cat/noticies/el-gover-espanyol-aprova-el-decret-llei-per-a-facilitar-la-sortida-dempreses-de-catalunya/>) el 22 d'octubre 2017. [Consulta: 22 octubre 2017].
64. CADANET, Albert. «El comitè d'empresa diu que Seat ha rebut pressions "polítiques i monàrquiques" per marxar de Catalunya (http://web.archive.org/web/20171018200624/http://www.ara.cat/economia/Seat-Martorell-pressions-seu_0_1889811184.html)». Barcelona: *Ara*, 18-10-2017. Arxivat de l'original (http://www.ara.cat/economia/Seat-Martorell-pressions-seu_0_1889811184.html) el 18 d'octubre 2017. [Consulta: 19 octubre 2017].
65. «Unemployment rates by sex, age, educational attainment level and NUTS 2 regions (%) (https://web.archive.org/web/20240507064557/https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_r_lfu3rt/default/table?lang=en)» (en anglès). Eurostat. Arxivat de l'original (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_r_lfu3rt/default/table?lang=en) el 7 de maig 2024. [Consulta: 25 maig 2024].
66. «Idescat. Indicadors anuals. Taxa de mortalitat infantil i perinatal. (<https://web.archive.org/web/20231107115317/https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10345>)». Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10345>) el 2023-11-07. [Consulta: 7 novembre 2023].
67. «Idescat. Indicadors anuals. Esperança de vida a diferents edats. (<https://web.archive.org/web/20231108083615/https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10380>)». Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10380>) el 2023-11-08. [Consulta: 8 novembre 2023].
68. «Idescat. Novetats. Estimacions de població. S2/2023, 1 de novembre 2023. Avanç. Dades provisionals (<https://web.archive.org/web/20231222153502/https://www.idescat.cat/novetats/?id=4707>)». Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/novetats/?id=4707>) el 2023-12-22. [Consulta: 7 novembre 2023].

69. «Població - L'àrea metropolitana - Àrea Metropolitana de Barcelona (<https://web.archive.org/web/20231106111500/https://www.amb.cat/web/area-metropolitana/coneixer-l-area-metropolitana/poblacio>)».
- Arxivat de l'original (<https://www.amb.cat/web/area-metropolitana/coneixer-l-area-metropolitana/poblacio>) el 2023-11-06. [Consulta: 7 novembre 2023].
70. «Moviment Natural. Fecunditat (<https://web.archive.org/web/20070926220448/http://www.idescat.net/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=914&V4=917&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B>)».
- Arxivat de l'original (<http://www.idescat.net/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=914&V4=917&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B>) el 2007-09-26. [Consulta: 30 abril 2007].
71. «Moviment natural. Mortalitat (<https://web.archive.org/web/20070926220523/http://www.idescat.net/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=914&V4=918&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B>)».
- Arxivat de l'original (<http://www.idescat.net/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=914&V4=918&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B>) el 2007-09-26. [Consulta: 30 abril 2007].
72. «Estructura per edats, envelliment i dependència. Sèrie temporal (<https://web.archive.org/web/20071007201432/http://www.idescat.net/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=914&V4=915&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B>)».
- Arxivat de l'original (<http://www.idescat.net/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=914&V4=915&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&CTX=B>) el 2007-10-07. [Consulta: 30 abril 2007].
73. «Baròmetre sobre la religiositat i sobre la gestió de la seva diversitat 2020 (https://web.archive.org/web/20210519141322/http://justicia.gencat.cat/web/.content/afers-religiosos/05_estudis/barometre/Informe-de-resultats.pdf)».
- Institut Opiniòmetre, Generalitat de Catalunya. Arxivat de l'original (http://justicia.gencat.cat/web/.content/afers-religiosos/05_estudis/barometre/Informe-de-resultats.pdf) el 19 de maig 2021. [Consulta: 19 maig 2021].
74. «Baròmetre sobre la religiositat i sobre la gestió de la seva diversitat 2016 (https://web.archive.org/web/20181020120353/http://premsa.gencat.cat/pres_fsdp/docs/2017/07/03/10/56/eee690bf-45d9-4db2-b84f-2c31bfab72ff.pdf)».
- Institut Opiniòmetre, Generalitat de Catalunya, 2016. Arxivat de l'original (http://premsa.gencat.cat/pres_fsdp/docs/2017/07/03/10/56/eee690bf-45d9-4db2-b84f-2c31bfab72ff.pdf) el 20 octubre 2018. p. 30. Quick data from the 2016 barometer of Catalonia (<http://es.opinometre.com/2016/11/03/barometre-religiositat-2016/>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20181020182104/http://es.opinometre.com/2016/11/03/barometre-religiositat-2016/>) 20 October 2018^[Date mismatch] a Wayback Machine.
75. «Baròmetre sobre la religiositat i sobre la gestió de la seva diversitat (https://web.archive.org/web/20170926184822/http://governacio.gencat.cat/web/.content/afers-religiosos/documents/Mapa_2014/Barometre2014_resultats.pdf)».
- Institut Opiniòmetre, Generalitat de Catalunya, 2014. Arxivat de l'original (http://governacio.gencat.cat/web/.content/afers-religiosos/documents/Mapa_2014/Barometre2014_resultats.pdf) el 26 setembre 2017. p. 30. Quick data from the 2014 barometer of Catalonia (<http://web.gencat.cat/es/actualitat/detal/Barometre-sobre-la-religiositat-i-Mapa-religios-de-Catalunya>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20170927155818/http://web.gencat.cat/es/actualitat/detal/Barometre-sobre-la-religiositat-i-Mapa-religios-de-Catalunya>) 27 September 2017^[Date mismatch] a Wayback Machine.
76. «Idescat. Indicadors anuals. Coneixement de llengües: català, castellà, anglès i francès. (<https://web.archive.org/web/20231108094936/https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10367>)».
- Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10367>) el 2023-11-08. [Consulta: 8 novembre 2023].
77. «Idescat. Indicadors anuals. Usos lingüístics de la població. Llengua inicial, d'identificació i habitual. (<https://web.archive.org/web/20240406183820/http://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10364>)».
- Arxivat de l'original (<https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10364>) el 2024-04-06. [Consulta: 1r juliol 2021].
78. «(https://web.archive.org/web/20231108095000/https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/cat/ala/Estadistiques_per_temes/Poblacio_i_demografia/Documents_relacions/pobest/a2023/part2/nt23.htm)».
- Arxivat de l'original (https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/cat/ala/Estadistiques_per_temes/Poblacio_i_demografia/Documents_relacions/pobest/a2023/part2/nt23.htm) el 2023-11-08. [Consulta: 8 novembre 2023].
79. «Fitxa de llengua a *Languages of the World* (https://web.archive.org/web/20051222093520/http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=cat)».
- Arxivat de l'original (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=cat) el 2005-12-22. [Consulta: 4 febrer 2013].
80. S. Alonso, A. López P. Lumbreras, A. Pérez. *Apóstrofe, Lengua y Literatura, Bachillerato p.14-15*. Casals, 2004. 8421829254.
81. Limorti, Ester; Artur Quintana. *El Carxe. Recull de literatura popular valenciana de Múrcia*. Alacant: Institut de Cultura Juan Gil-Albert, 1998. 8477843155.
82. Declaració sobre la denominació de la llengua catalana (<http://www.2.iecat.net/gc/ViewPage.action?siteNodeId=941&languageId=1&contentId=4483>)
83. «Posició de l'Acadèmia Valenciana de la llengua enfront de la denominació de València (<https://web.archive.org/web/20150923181117/http://www.avl.gva.es/va/acords-AVL/main/03/document/NOMENTITAT.pdf>)» (PDF). Arxivat de l'original (<http://www.avl.gva.es/va/acords-AVL/main/03/document/NOMENTITAT.pdf>) el 2015-09-23. [Consulta: 9 agost 2012].
84. FERRAN I BALTRONS, Francesc. «La relació entre el català i l'occità». A: *Actes del catorzè Col·loqui internacional de llengua i literatura* (<http://books.google.cat/books?id=IEZ3XKKinDwC&pg=PA93&dq=catal%C3%A0+occit%C3%A0+llengues+propres&hl=ca&sa=X&ei=IIIOVcFXBszeUfK4g7AC&ved=0CCMQ6AEwAQ#v=onepage&q=catal%C3%A0%20occit%C3%A0%20llengues%20propres&f=false>). vol.3. L'Abadia de Montserrat, 2010, p. 92-93. ISBN 8498832489.
85. «Còpia arxivada (<https://web.archive.org/web/20160303192810/http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/eulp2013.pdf>)».
- Enquesta d'usos lingüístics de la població*, 2013. Arxivat de l'original (<http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/eulp2013.pdf>) el 2016-03-03 [Consulta: 26 juliol 2016].
86. Població segons llengua inicial. Catalunya. Any 2008 (<http://www.idescat.cat/territ/basicterr?tc=5&v0=3&v1=3&v3=3162&v4=3163&allinfo=true&parent=25&ctx=b>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20141209005713/http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=3162&V4=3163&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=B>) 2014-12-09 a Wayback Machine.. Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008. Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).
87. Població segons llengua d'identificació. Catalunya. Any 2008 (<http://www.idescat.cat/territ/basicterr?tc=5&v0=3&v1=3&v3=3171&v4=3173&allinfo=true&parent=25&ctx=b>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20100304221157/http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=3171&V4=3173&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=B>) 2010-03-04 a Wayback Machine.. Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008. Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).
88. Població segons llengua habitual. Catalunya. Any 2008 (<http://www.idescat.cat/territ/basicterr?tc=5&v0=3&v1=3&v3=3191&v4=3192&allinfo=true&parent=25&ctx=b>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20141209005716/http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=3191&V4=3192&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=B>) 2014-12-09 a Wayback Machine.. Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008. Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).
89. Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008 (http://www20.gencat.cat/docs/llengcat/documents/dades_territori_poblacio/altres/arxius/eulp2008.pdf) Arxivat (https://web.archive.org/web/20110709132415/http://www20.gencat.cat/docs/llengcat/Documents/Dades_territori_poblacio/Altres/Arxius/EULP2008.pdf) 2011-07-09 a Wayback Machine., cap. 8. *La Vall d'Aran*
90. «El català, més atractiu (<https://web.archive.org/web/20110402153721/http://www.avui.cat/noticia/article/2-societat/5-societat/391204-el-catala-mes-atractiu.html>)».
- Avui, 01-04-2011. Arxivat de l'original (<http://www.avui.cat/noticia/article/2-societat/5-societat/391204-el-catala-mes-atractiu.html>) el 2011-04-02. [Consulta: 1r abril 2011].
91. «Anna Cabré: *Immigració i estat del benestar* (<https://web.archive.org/web/20200920161156/https://ced.uab.cat/publicacions/PapersPDF/Text183.pdf>)».
- Arxivat de l'original (<http://www.ced.uab.cat/publicacions/PapersPDF/Text183.pdf>) el 2020-09-20. [Consulta: 29 maig 2017].
92. «As.: *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2008* (<https://web.archive.org/web/20130115014155/http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=3313&V4=3314&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=BVS>)».
- Arxivat de l'original (<http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=3313&V4=3314&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=BVS>) el 2013-01-15. [Consulta: 28 febrer 2013].
93. «Cens lingüístic 2007 (<https://web.archive.org/web/20110819073127/http://www20.gencat.cat/portal/site/llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=13d54e17d7993210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=13d54e17d7993210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>)».
- Arxivat de l'original (<http://www20.gencat.cat/portal/site/llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=13d54e17d7993210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=13d54e17d7993210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>) el 2011-08-19. [Consulta: 19 setembre 2009].

94. «Còpia arxivada (<https://web.archive.org/web/20160303192810/http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/eulp2013.pdf>)». *Població segons llengua habitual. Catalunya 2013*, pàg. 49. Arxivat de l'original (<http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/eulp2013.pdf>) el 2016-03-03 [Consulta: 26 juliol 2016].
 95. Enquesta d'usos lingüístics 2008, pàg. 44
 96. *Població segons llengua d'identificació. Dades enllaçades 2003-2008 Catalunya. Any 2008*. (<http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=3319&V4=3320&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=B>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20110811082134/http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=3&V3=3319&V4=3320&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=B>) 2011-08-11 a Wayback Machine. Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat)
 97. El català perd pes com a llengua habitual per la immigració, *El País*, 30 de juny de 2009.
 98. C3% B3 + a + BCN.pdf La Segona Generació a Barcelona : Un Estudi Longitudinal (<http://www.cidob.org/es/content/download/9512/96862/file/WP+2aGeneraci%20160306130148/http://www.cidob.org/es/content/download/9512/96862/file/wp+2ageneraci%25>) 2016-03-06 a Wayback Machine., d'Alejandro Portes (Universitat de Princeton), Rosa Aparicio (Universitat Pontifícia de Comillas) i Wiliam Haller (Universitat de Clemson)
 99. «Títol preliminar de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006 (http://web.archive.org/web/20110929115352/http://www.gencat.cat/generallitat/cas/estatut/titol_preliminar.htm)». Arxivat de l'original (http://web.archive.org/web/20110929115352/http://www.gencat.cat/generallitat/cas/estatut/titol_preliminar.htm) el 2011-09-29. [Consulta: 28 febrer 2013].
 100. «Tarragona, Ciutat de Castells - Tarragona Turisme (<https://web.archive.org/web/20230329184226/http://www.tarragonaturisme.cat/ca/tarragona-ciutat-de-castells>)». Arxivat de l'original (<https://web.archive.org/web/20230329184226/http://www.tarragonaturisme.cat/ca/tarragona-ciutat-de-castells>) el 2023-03-29. [Consulta: 29 març 2023].
 101. «Catalunya diu adeu a les corrides de toros (https://web.archive.org/web/20120305123803/http://www.cronica.cat/noticia/Catalunya_diu_adeu_a_les_corrides_de_toros)». Arxivat de l'original (http://www.cronica.cat/noticia/Catalunya_diu_adeu_a_les_corrides_de_toros) el 2012-03-05. [Consulta: 28 juliol 2010].
 102. Catalunya prohibeix les corrides de toros a partir del 2012 (<https://www.elpuntavui.cat/noticia/article/3-politica/17-politica/200585-catalunya-prohibeix-les-corrides-de-toros-a-partir-del-2012.html>)
 103. «Símbols nacionals de Catalunya - La festa (<https://web.archive.org/web/20100213095803/http://www.gencat.cat/catalunya/cas/simbols.htm>)». Arxivat de l'original (<http://www.gencat.cat/catalunya/cas/simbols.htm>) el 2010-02-13. [Consulta: 12 febrer 2017].
 104. Diccionari CA-VA-BA d'Alcover-Moll (<http://dcvb.iecat.net/>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20040826061207/http://dcvb.iecat.net/>) 2004-08-26 a Wayback Machine.:
- català**
- 3b) *m. i f.* Que parla dita llengua com a vernacla. Catalans de Mallorca o de València: els mallorquins o valencians en quant parlen la mateixa llengua de Catalunya.
105. «Valencià (<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/valencia-3>)». *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana.
 106. «català (<https://web.archive.org/web/20221006062430/https://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=catal%20E0&operEntrada=0>)». DIEC. Arxivat de l'original (<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=catal%20E0&operEntrada=0>) el 6 d'octubre 2022. [Consulta: 25 maig 2024].
 107. «Estatut d'autonomia de Catalunya (<https://web.archive.org/web/20240322160148/https://portaljuridic.gencat.cat/ca/normativa/dret-a-catalunya/lestatut/>)». Arxivat de l'original (<http://portaljuridic.gencat.cat/ca/normativa/dret-a-catalunya/lestatut/>) el 2024-03-22. [Consulta: 24 maig 2024].
 108. «Històric de la Ciutat - Perpinyà (<https://web.archive.org/web/2013123100410/http://www.perpignan-tourisme.com/ca/decouvrir/historic-ciutat>)». Arxivat de l'original (<http://www.perpignan-tourisme.com/ca/decouvrir/historic-ciutat>) el 2013-11-23. [Consulta: 4 febrer 2013].
 109. Perpinyà, Capital de la Cultura Catalana 2008 (<http://www.mairie-perpignan.fr/sites/default/files/fichiers/pdf/perpignan-capital-catalane-mythe-a-la-realite.pdf>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20140821021408/http://www.mairie-perpignan.fr/sites/default/files/fichiers/pdf/perpignan-capital-catalane-mythe-a-la-realite.pdf>) 2014-08-21 a Wayback Machine. (francès)
 110. "El *Llibre dels Feits* (segle xiii) relata aquest fet durant l'assalt final a la ciutat de Mallorca: *E segons que els sarraïns nos contaren, deïen que viren entrar primer a cavall un cavaller blanc ab armes blanques, e açò deu esser nostra creença que fos sent Jordi, car en hestòries trobam que en altres batalles l'han vist, de cristians e de sarraïns, moltes vegades*".
 111. *Duendes. Guía de los seres mágicos de España*. Jesús Callejo, Ricardo Sanchez. Ed. EDAF (5a Ed.) 1994 ISBN 84-7640-875-7
 112. Cita web|títol=Restaurants a Catalunya|url=<http://viajes.viamichelin.es/web/buscar-restaurant/espaa-cataluna%7Cdata=21> de setembre de 2012|obra=Guia Michelin
 113. cita notícial|títol=El Bulli tanca avui|url=<http://www.lavanguardia.com/ocio/20110730/54192796806/el-bulli-cierra-hoy.html%7Cobra=La Vanguardia|data=30 de juliol de 2011|dataaccés=21 de setembre de 2012>
 114. «'El matí de Catalunya Ràdio' bate su rècord (<https://web.archive.org/web/20160303211956/http://www.elperiodico.com/es/noticias/tele/egm-julio-audiencias-radio-mati-monica-terribas-catalunya-radio-record-jordi-baste-rac1-4322368>)». El Periódico, 02-07-2015. Arxivat de l'original (<http://www.elperiodico.com/es/noticias/tele/egm-julio-audiencias-radio-mati-monica-terribas-catalunya-radio-record-jordi-baste-rac1-4322368>) el 2016-03-03. [Consulta: 25 setembre 2015].
 115. «La Federación Española de Fútbol aprueba el Catalunya-Argentina para el próximo 24 de mayo (<https://web.archive.org/web/20080402120226/http://www.lavanguardia.es/lv24h/20080228/53441106554.html>)». Arxivat de l'original (<http://www.lavanguardia.es/lv24h/20080228/53441106554.html>) el 2008-04-02. [Consulta: 29 gener 2013].
 116. «Las autonómicas no podrían participar nunca en un deporte olímpico (https://web.archive.org/web/20141006165130/http://www.abc.es/hemeroteca/historico-03-06-2004/abc/Nacional/las-autonomicas-no-podrian-participar-nunca-en-un-deporte-olimpico_9621833048090.html)». ABC, 03-06-2004. Arxivat de l'original (http://www.abc.es/hemeroteca/historico-03-06-2004/abc/Nacional/las-autonomicas-no-podrian-participar-nunca-en-un-deporte-olimpico_9621833048090.html) el 2014-10-06. [Consulta: 29 gener 2013].
 117. *Festival de gols al I Trofeu Catalunya Internacional* (<http://www.europapress.cat/esports/noticia-festival-gols-trofeu-catalunya-internacional-20091223083802.html>) Arxivat (<https://web.archive.org/web/20120131193709/http://www.europapress.cat/esports/noticia-festival-gols-trofeu-catalunya-internacional-20091223083802.html>) 2012-01-31 a Wayback Machine.. EuropaPress.cat

Bibliografia

- ALBERTÍ I CASAS, Elisenda. *Dames, Reines, abadesses, 18 personalitats femenines a la Catalunya medieval* (http://www.albertieditor.cat/ficha.php?id_producto=5874). Albertí Editor, 2007. ISBN 978-84-7246-085-0 [Consulta: 13 maig 2013]. Arxivat (https://web.archive.org/web/20141108212852/http://www.albertieditor.cat/ficha.php?id_producto=5874) 2014-11-08 a Wayback Machine.
- SESMA MUÑOZ, José Angel. *La Corona de Aragón. Una introducción crítica*. Saragossa: Caja de la Inmaculada, 2000 (Colección Mariano de Pano y Ruata - Dir. Guillermo Fatás Cabeza). ISBN 84-95306-80-8.
- HINOJOSA MONTALVO, José. «Jaime II y las instituciones (<http://books.google.cat/books?id=jbwoP1unhg0C&lpg=PP1&ots=rz2a8ZWtYt&dq=jose%20hinojosa%20montalvo&hl=ca&pg=PA268#v=onepage&q&f=false>)». A: *Jaime II y el esplendor de la Corona de Aragón*. Editorial NEREA, 2006. ISBN 8489569991.

Vegeu també

- Llista de noms llatins de poblacions catalanes
- Catalunya Nord

- [Fauna de Catalunya](#)
- [Vegetació de Catalunya](#)
- [A la catalana](#)

Enllaços externs

- Generalitat de Catalunya (<http://www.catalunya.cat/>)
 - Institut d'Estadística de Catalunya (<http://www.idescat.cat/>)
 - Atles Nacional de Catalunya (<http://www.atlesnacional.cat/>)
-

Obtingut de «<https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Catalunya&oldid=33954013>»